DE GLOSSIS QUIBUSDAM VERGILIANIS.

DISSERTATIO INAUGURALIS PHILOLOGICA

QUAM

CONSENSU ET AUCTORITATE

AMPLISSIMI PHILOSOPHORUM ORDINIS

IN

ALMA LITERARUM UNIVERSITATE

FRIDERICA GUILELMA

AD

SUMMOS IN PHILOSOPHIA HONORES

RITE CAPESSENDOS

DIE IV. M. AUGUSTI A. MDCCCLXIX.

H. XI.

PUBLICE DEFENDET

AUCTOR

AEMILIUS ELIAS STEINMEYFR

MARCHICUS.

ADVERSARIORUM PARTES SUSCIPIENT:

R. ENGELMANN, DR. PHIL.
F. IONAS, STUD. PHIL.
H. SCHUBERT, STUD. PHIL.

BEROLINI

TYPIS EXPRESSIT CAROLUS FEICHT.

DE GLOSSIS QUIBUSDAM VERGILIANIS.

DISSERTATIO INAUGURALIS PHILOLOGICA

QUAM
CONSENSU ET AUCTORITATE
AMPLISSIMI PHILOSOPHORUM ORDINIS
IN
ALMA LITERARUM UNIVERSITATE
FRIDERICA GUILELMA
AD
SUMMOS IN PHILOSOPHIA HONORES
RITE CAPESSENDOS
DIE IV. M. AUGUSTI A. MDCCCLXIX.
H. XI.
PUBLICE DEFENDET
AUCTOR

E
AEMILIUS ELIAS STEINMEYER
MARCHICUS.

ADVERSARIORUM PARTES SUSCIPIENT:

R. ENGELMANN, DR. PHIL.
F. IONAS, STUD. PHIL.
H. SCHUBERT, STUD. PHIL.

BEROLINI
TYPIS EXPRESSIT CAROLUS FEICHT.

CAROLO MUELLENHOFFIO

PIO GRATOQUE ANIMO.

Ineunte proximi anni vere a Muellenhoffio, praeceptore summe venerando mihi traditae sunt, quibus studium navarem, glossae quaedam Theodiscae ad Vergilii carmina adscriptae. exstant in bibliothecae imperialis Parisiensis codice latino, qui nunc signatus est numero 9344, olim vocabatur 'supplément latin 683'. est codex membranaceus, saeculi undecimi, formae maximae; continet praeter Vergilii opera, quae initium capiunt ab eclogae quintae versu vigesimo octavo: 'interitum montesque', inde a folio 191 etiam 'Prisciani in XII principalibus versibus Aeneidos tractatum'. pertinent glossae ad Bucolica, Georgica, Aeneidos libros decem priores, principio quidem singulis vocibus adiectae, postea vero maximam partem in margine utroque notatae. voces has theodiscas anno 1865 G. Fröhner descripsit, postea, cum ipse, aliis in studiis detentus, edendi negotium suscipere nollet, ad Simrockum detulit. Quas vir ille clarissimus ea qua erga amicos utitur facilitate animi humanitateque dono dare haud cunctatus est Muellenhoffio, cuius rogatu denuo ab Ernesto Martino sunt collatae auctaeque. aliquot denique locis in meum usum manuscriptum inspexit Jos. Herzius amicus, qui nunc Parisiis versatur.

Sed antequam ad has ipsas glossas contemplandas transeo, breviter de ceteris interpretamentis Theodiscis ad Vergilium spectantibus, quae quidem mihi in notitiam pervenerunt, agam, quia postea nonnunquam ea commemorare coactus ero.

Vetustissimae eae glossae mihi videntur esse, quae in vocabulario Selestadiensi (apud Hauptium V.) sextum locum obtinent quasque iam G. Wackernagelius animadvertit maxime ad Vergilium pertinere. quae quamvis nunc, in ordinem alphabeticum redactae, glossarii formam prae se ferant, facile tamen est ad intelligendum, collectas eas esse ex codice aliquo Vergiliano, in quo

singulis vocibus latinis affixae erant. postulant hoc formae vocabulorum Germanicorum, quae interdum quid significent, intelligi non potest, nisi Vergilio integro in auxilium vocato. atque quo pleraeque glossae sint referendae, hoc modo investigabis. si vel obiter illud glossarium inspexeris, videbis intra singulas literas ordinem alphabeticum non esse servatum. ea enim ratione is, qui glossarii formam constituit, usus est, ut, quos excerpere sibi proposuerat, Vergilii libros uniuscuiusque literae causa perlegeret et voces latinas quae glossis ornatae essent, eo, quo in Vergilio se obviam ferrent, ordine conscriberet: quarum maxima pars ad eclogas omnes et Georgicon librum primum quartumque pertinet, nonnullae fortasse ad Georgicon librum secundum et tertium, Aeneidos primum secundum, sextum, septimum referendae sunt. dixi antea: 'pleraeque glossae' et 'fortasse' eam ob causam, quod circa sexaginta voces remanent, quae, cum apud Vergilium non exstent, utrum ex Servio an ex glossario aliquo Isidoriano excerptae sint, diiudicare non possum. accedit, quod nonnunquam ordo ita turbatus est, ut locus Vergilianus, quo glossa pertineat, certo non possit definiri. alamannicas esse has glossas, per se patet; sed quo in monasterio quove tempore eas natas esse arbitremur, inde pendet, quantum originali exemplari quantum alphabetici ordinis auctori tribuamus. ego Sancti Galli in monasterio Hartmuati tempore conscriptas eas esse puto.

Sequuntur glossae Tegernseeenses, a Graffio in thesauro adhibitae (VE, VG, VA signatae). Extant in codice Monacensi Am. 18059 saeculi undecimi. vocum vero formae aliquanto mihi videntur esse vetustiores, ita ut de apographo cogitari possit. quandam adesse affinitatem cum glossis Selestadiensibus, de quibus modo dixi, negari non potest; nam eisdem locis haud raro in utroque monumento eaedem voces theodiscae occurrunt. compara igitur exempli causa Georg I. 4: parcis argen gl. Sel. 471 parcis apibus argen; Georg I. 53: regio plaga zelga gl. Sel. 530 regio celga; Georg I. 63: ergo age pidiu uvola gl. Sel. 190 ergo age wolga pidiu; Georg I. 71: cessare kirastan gl. Sel. 107 cessare kirestin; Georg I. 74: siliqua hala, cheuua, quassante chlaffantero gl. Sel. 510

quassante siliqua claffontero chevun; Georg I. 72: situ gilegidu gl. Sel. 555 situ kilikido; Georg I. 174: imos aftanentigen, currus redir gl. Sel. 319 imos currus aftinantikiu redir; Georg I. 183: talpae sceron gl. Sel. 634 talpa scero; Georg I. 202: praeceps tiuffi, prono dratero, alveus runst gl. Sel. 312 in preceps in thiuffi, 484 prono amni dratero aha, 36 alveus runs; Georg I. 184: bufo chreta gl. Sel. 64 bufo creta; Georg I. 207: ostriferi scalatragun gl. Sel. 431 ostrifer scaletrager; Georg I. 266: fiscina chasibora gl. Sel. 239 facilis fiscina lihtiu chasibora; Georg I. 279: creat gipar gl. Sel. 117 creat gipar; Georg I. 304: puppibus stivrun gl. Sel. 486 puppibus stiuron; Georg I. 305: stringere ziscuttanne gl. Sel. 585 stringere scutten ł sniden; Georg I. 321: stipulas pletir gl. Sel. 588 stipulas pletir; Georg I. 326: diluit ziflozit gl. Sel. 166 diluit zirflôzzit; Georg I. 384: rimantur azont, crupilunt, snapalont gl. Sel. 538 rimantur snabilont ł gruhilont (l. grubilont); Georg I. 389: spatiatur sperzipeinot gl. Sel. 594 spatiatur sparcibeinoth; Georg I. 390: carpentes zīesento gl. Sel. 125 carpentes ceisinte; ibidem: pensa vuicchili gl. Sel. 488 wicchiliu; Georg I. 392: scintillare raskezzan gl. Sel. 595 scintillare raskizcin; Georg I. 398: pandunt spreitant gl. Sel. 490 pandunt cirspreitint; Georg I. 413: actis arlitanen gl. Sel. 51 actis imbribus erlitinen reginen; Georg I. 419: rara fohol dunno (l. foho ł) gl. Sel. 539 rara dunniu; Georg I. 449: salit screchot gl. Sel. 606 salit screcchot. nec minus quam hoc in libro, ex quo ne omnia quidem exempla dedi, utrumque monumentum in Bucolicis subinde congruit.

Praeterea usus est Graffius codice Wihestephaniensi, nunc in bibliotheca Monacensi litera Am. 21562 signato (VE2, VG2, VA2), cuius glossae Bucolica, Georgicon librum I—III, Aeneidos V—XII, excepto septimo, complectuntur. qui codex fine saeculi duodecimi, ut patet ex nomine Altuni abbatis in fronte libri posito, descriptus est de manuscripto eiusdem bibliothecae Am. 305, quod, saeculo undecimo confectum, nonnullas glossas sive integriores sive plures praebet; Graffio non innotuit. cum numerus glossarum non admodum magnus sit, definire non possum, quatenus cum ceteris, de quibus dixi, monumentis cohaereat. in his reliquiis Monacensibus

cognoscendis Muellenhoffius liberalissime me adiuvit, cum mihi apographa nova a F. Keinzio confecta suppeditaret.

Quartum in glossis Selestadiensibus locum occupat vocabularius qui inscribitur 'super Vergilium'. ordo vocabulorum quae, intermixtis scholiis Servianis, ad plerasque eclogas, Georgica, Aeneidos partem pertinent, paululum est conturbatus.

Glossas Berolinenses, Vergilii eclogis I, II, III, VII, X et Georgicon libris I, II, IV annotatas publici iuris fecit Bethmannus apud Hauptium V. 208 sq. ego, collato codice, circiter triginta voces quas omisit, inveni.

Vergilianas vel potius Servianas glossas exhibet glossarium Junii H. inde ab initio (p. 387 Nyerup) usque ad paginam 391, quae, servato recto ordine, petitae sunt ex Georgicis et Aeneide, quasque in regionibus ad Rhenum inferiorem vergentibus natas esse, dialectus ostendit. a pagina 392 'Athos mons Thraciae' incipiunt etymologiae ex Isidoro excerptae, inter quas nonnullae sese voces obviam ferunt, quarum fontes indagare mihi non contigit; finem faciunt plantarum nomina.

Frustra apud Hattemerum glossas a Graffio Virg. G 3. signatas quaesivi; nam ex codice Sg. 1394, in quo illas extare Graffius dicit, nihil Hattemerus affert praeter formulam confessionis (I. 325) et tres glossas (I. 423) quarum una summum: uiciae uuichi Georg. I. 75, Vergiliana esse potest.

Saeculi denique quinti decimi glossas, quae ad nostram rem nihil faciunt, praebet Mone, anzeiger für kunde der teutschen vorzeit. VI, (1837) p. 437.

Redeo nunc ad glossas Parisienses, quae ad quam dialectum sint referendae et quo tempore ortae esse videantur, quantum potuero, demonstrare conabor. itaque primum, quomodo se habeant consonantium, quomodo vocalium rationes, explicabo, deinde quemadmodum nominum ac verborum formae flectantur, enarrabo. initium faciat dentalium ordo.

D litera in vocabulorum initiis collocata respondet dialecti vere Theodiscae (strengahd) literae *t*; eiusdem autem dialecti literae *d* in: *d*ingstat 237, *d*unnk 335, er*d*ructa 756; item in media voce *d* respondet *t* literae, ubi notanda est forma a*d*ochez 62, cum sit apud Anglosaxones a*t*ih; literae vero *d* in: lei*d*er 12, egi*d*un 84, uui*d*a 190, fla*d*un 224, xxgblxxfk*d*xn 232, bo*d*ema 233, gffk*d*fmp 236, nk*d*frf 258, fle*d*rpmusin 321, uuk*d*frahtende 351, xxk*d*rpdb 381, gelegi*d*a 425, ni*d*iriu 460, neuue*d*er 551, ni*d*erlegit 560, e*d*ili 580, sta*d*alon 627, tra*do* 673, uuei*d*espiezi 886.

T in vocum exordio posita idem valet a) quod vere theodisca *t*: 1) in coniunctura *tr*: *tr*bh 46, heri*tr*unbun 242, unge*tr*iuuuo 375, miss*tr*uuuen 376, ge*tr*agit 401, *tr*oistanne 471, un*tr*eua 579, heri*tr*umba 624, *tr*ado 673. 2) in voce *t*uckhl 875; b) quod vere theodisca *d*: 1) in coniunctura *tw*: in*tuu*eri 530. (ita enim scribendum est pro eo, quod codex praebet: inuu'eri), 2) in vocabulis *t*akkes 557, *t*utisscomo 729. c) quod vere theodisca *z*: *t*fsamene 141, adhum*t*uitti 696. d) quod latina *t* vel *th* in vocabulis illa ex lingua derivatis: *t*uscanischen 420, *t*upfteine 517, *t*orson 677, *t*epidun 835. in media voce *t* idem declarat: a) quod vere theodisca *t*: clafe*t*un 554, unbuuale*t*a 671, tu*t*isscomo 729, ro*t*es 766 (sed ro*d*·kx 250, ro*d*an 452), gebadhe*t*er 783, erspie*t*un 822. b) quod latina *t*: camera*t*un 216, E*t*isa 909. deinde *t* locum habet post consonantes labiales et gutturales, exceptis his: uubrp*d*a 889 (sed 550 uuarp*t*a), genup*d*an 846; furkscrkh*d*b 924, cfr. etiam 742 annot. *hd* in be*hd*ikamera 612 pro *dh* posita esse videtur ita ut eodem modo quo *th* (ubi vide) pro *tt* locum habeat. cum *z* litera coniuncta *t* ter adest: stur*zt*a 336, bina*zt*a 691, uua*zt*un 707; bis *d* adhibita est: genaz*d*a 692, geriz*d*a 888. coniuncturam vere theodiscam *nt* exprimit nostrum monumentum nunc *nt* nunc *nd* posita; praeterea utitur literis *nd* etiam ad significandam vere theodiscam *nd*; de *nth* in xxfk*nth*vn 235 obvia vide annotationem. *rd* respondet vere theodiscae *rt*, nec non *rd* in vocibus uue*rd*an 825, uui*rd*it[h] 899, nisi hoc loco suprascriptam *h* ad *rd* referre praestat. *rt* semel reperi in voce mi*rt*el 155. *ld* usurpatur pro vere theodisca et *lt* et *ld*.

TH, si primae literae fungitur munere, idem significat quod

vere theodisca *d*, excepto vocabulo *th*rusana 134, in quo frequens usu venit commutatio cum druos. cfr. Graffii thesaurum V. 546. idem valet quod in principio, in media voce, nisi posita est pro *tt*: cle*th*un 5, 290. cle*th*a 102. *th* pro *ht* agnoscenda fortasse est in 'be*th*erquomon' 933, cui voci, nisi deleta *e*, mederi non possum. puto enim legendum esse btherquomon h. e. ather- pro ahterquomon. *thth* semel occurrit in mi*thth*unt 563. paene eodem modo scribit auctor versionis Isidoriani tractatus (X^{b}, 5.) fethdhahha.

Cum *th*, sive in prima, sive in media voce collocata est, prorsus consentit *DH*, cuius exempla haec sunt: *dh*uo 563, ge*dh*ingi 939; xxfgfscfk*dh*b 221, bo*dh*omo 489, sper*dh*erende 524, a*dh*umtuitti 696, geba*dh*eter 783, ungequi*dh*eda 832.

Post syllabas correptas *z* et *zz* promiscue adhibentur; velut fernp*z*fnfrb 9 et farno*z*cenes 147, samefre*z*enna 596 et umbefre*zz*an 600; *sz* pro *zz*, pronuntiationem imitans, exstat 380: ma*sz*eldra. *z* pro *s* posita est 62. adoche*z*, *s* pro *z* 679. run*s*on, 680. run*s*oda.

In fine semper *t* adhibita est, exceptis his vocabulis: manu*th* 161; (in fuozsu*th* *th* pro *ht* usurpatur; de uuirdit^{h} 899 iam dixi.) stirnilp*d* 303, nor*d*uuint 331, thegono*d* 776, her*d*stat 935. — *t* in fine vocis uuagxn*t* 911 obviam puto esse lapsum calami. praeterea *t* pro *z* commemoro in voce gre*t*uuardun 559.

Coniunctura *tt* occurrit his locis: osenbri*tt*a 90, si*tt*iruurz 297, be*tt*ibrede 369, hu*tt*un 461 (de alia quadam *tt* dicam, si de gutturalibus egero). 682 scriptum est in codice ouarscri^{e}*tt*it; ubi si *i* correcta est *e* suprascripta, non possumus non legere ouarscre*cc*it. Quod (etiam sententia respecta) melius mihi videtur esse, quam ouarscriettit, ita ut scriba addiderit *e*, praesertim cum *ie* pro *î* tam crebra non sit, ut corrigendo opus fuerit. *td* inveni his in vocabulis: plkbfk*td*kn 240, ple*td*a 507, ble*t*^{h}*d*un 652 (cfr. quae annotavi ad 507). erbro*td*enemo 861. ad *td* pertinent coniuncturae *pb* et *cg*, quae omnes apud Isidorum (dau*cg*al I^{a} 21, bi*td*ante XXI^{b} 20, XXII^{a} 4, si*pb*ea XI^{b} 15) praesto sunt. quo ex numero *pb* in nostro monumento pro *pp* occurrit: 942 gflx*pb*pn. cfr. notam ad 72. — *dd* propter contractionem ortam observavi 836 in uzsnu*dd*a.

Pergamus ad ordinem labialium. *B*, et in prima et in media voce collocata respondet vere theodiscae *p*; posterioris vero *b* locum saepissime occupat *v* (*u*), id quod semel vel in exordio fieri videtur: 537 ge*u*olana (cfr. gl. Wiesbad. apud Hauptium VI. no. 259: *u*ersbotde). praeterea *b* pro *v* in voce media usurpata est 428: uue*b*al. deinde *b* idem valet quod latina *p* in *b*iron 199, 200, 289; quod *pf* in brimun (?) 188, vide Graff. Thes. III. 366/7.

P idem declarat quod vere theodisca *ph* vel *f* et in exordio et in medio vocum; quod *ff* in gp*p*pn 248; quod *p* in *p*letda 507, uuar*p*oloda 547. latinam *p* retinet te*p*idun 835. coniuncta cum dentalibus posita est et *p*: uuar*p*ta 550, uubr*p*da 889, (in genu*p*dan 846 *p* locum literae *pf* obtinere videtur) et *b*: erstou*b*ten 734, et *f*: fur*f*tun 705, uuar*f*ta 863.

F vel *V* et in initio et in medio adhibita respondet vere theodiscae *f*, exceptis his vocibus: zp*f*rxngb 38, uuar*f*oloda 442, hal*f*u 853, ubi idem quod vere theodisca *p* significat.

PH in medio inveni pro vere theodisca *f* in: hou*ph*on 752, stri*ph*ahten 795, pro *pf* in suk*ph*xn 676; pro latina *p* in pie*ph*o 903.

In fine nunquam *b*, sed aut *p* aut *f* reperi. atque respondet *p* vere theodiscae *p* in gfdrk*p* 330, drk*p* 50, sel*p*uua 344, sueri-sta*p* 718; literae *f* in uuar*p* 43, 429, sa*p* 730, literae *pf* in do*p* 674. *f* autem idem est quod vere theodisca aut *f* aut *p* (cpr*f* 68, hal*f*dieres 753, sel*f*scoz 915, cfr. 406 annot.) *pf* occurrit in tu*pf*-teine 517; cum autem ante *t* desit *s*, legendum esse censeo: tupsteine.

PP idem est 1) quod vere theodisca *pp*; uue*pp*es 149, uur*pp*i 325, uue*pp*e 874. 2) quod *pf*: e*pp*e 16, e*pp*ele 153. *ff* inveni in la*ff*a 507; lu*ff*enon 79, hie*ff*uldrun 291, cla*ff*ende 640.

Transeo ad literas gutturales. *G* in vocum exordiis collocata respondet vere theodiscae *k*, quatuor exceptis locis, ubi literae *j* munere fungitur: *g*edun 105, zui*g*arie 439, *g*ar 440, ge*g*azet 497. ceteroquin *j* servata est, velut in vocibus: ei*i*er 175, *i*agari 443, *i*ageda 525. in medio vocabulo idem est atque vere theodisca *k*; idem atque *h* in fora*g*a 817. eiecta est in geneiau 17 (eadem

forma geneian gl. Lips. 340) et in zuigarie 439. Quam rem ita factam esse existimo, ut principio *g* in *j* debilitaretur, deinde *j* sponte excideret. in fine idem valet quod vere theodisca *k* in din*g*-stat 237, thu^{e}n*g* 519, snuriheli*ng* 724, urspri*ng* 739; xxk*g*godes 790, uzdruo*g* 872; quod *h* in ful*g*dun 450 (cfr. annot. ad 399).

K, in initio obvia, est vere theodisca *ch*. deiecta est in voce rinnun 249 (cfr. Anno 168 lâfterin pro klâfterin); idem usu venire videtur in genupdan 846, quod vocabulum derivo a knupfjan. *k* pro *q* posita est, sequente vocali *o*, in *c*onola 407 et 408. ceteris locis *q* restitit: in*q*uedungun 244, *q*ueclichi 295, *q*ueneman 466, er*q*uemoner 467, unge*q*uidheda 832, bether*q*uomon 933. in media voce respondet *k* vere theodiscae *ch*. haec exempla notavi: 1) post liquidas: lan*k*on 19, ual*k*on 166, bir*k*a 195, zestar*c*eon 301, stein-*c*an 370, gfxxl*k*idf 399, en*k*il 457. 2) inter vocales: sxmfrlk*c*on, uui*k*iline (?) 763. deinde *k* usurpata est ante *t* in praeteritis verborum debilium, quorum radices in *cch* finiuntur: zu*c*te 581, er-dru*c*ta 756, uuitheruua*c*ta 819; pro qua semel observavi *h*: furk-scrk*h*db 924. praeterea *k* pro *cch* inveni in lo*k*in 544. idem denique valet quod latina *c* in fur*c*on 513, bu*c*ula 416, cuius genet. pl. bu*ck*elene 712 sonat, ita ut scribae animo fortasse latina forma bu*c*cula sit obversata. *k* in fine respondet vere theodiscae *k* et naturali et ei, quae pro *cch* posita est (que*c*lichi 295, brustro*c* 715, 767, spe*c* 706, bo*c* 759.), deinde vere theodiscae *h*: eic 231, spra*c*huson 309.

H in principio posita idem declarat quod vere theodisca et gotica *h*; nonnullis praeterea locis contra naturam affixa est: *h*uuuillon (?) 36, *h*issun 282, *h*ahorn 313, *h*erzagede 803; item contra naturam semel deiecta est: geolade 764. *h* media est vere theodisca *h*, gotica *h*; in vocibus ei*h*k 14, re*h*o 119, perri*h*e 503 vere theodisca *ch*. *h* in hei*h*l, bi*h*seze (384 et 896) obviam mendosam esse iudico. semel pro *h* occurrit *w* in voce ze*uu*on 553. inter vocales *h* extrusa est his locis: gfscxf 23, gescuin 187, biale 393, leidezoa 446, hoi 529, erspietun 822, hoin 928; ita vero extrusa, ut simul vocalis antecedens exstingueretur, in: fora 211 (sic legendum est pro eo, quod codex praebet Evra) spreithi (pro

spreithahi.) 217, lozonti 390, gemalida 936. post *r* deest *h* in vocibus: thueri 417, inuu'eri 530. liceat mihi hoc loco absolvere, quae de deiecta *h* dicenda sunt. in fine quidem ante *s* et *t* excidit *h*: uasuualco 39, natgala 180; in medio vero vocabulo his sese assimilat consonantibus, ita ut coniuncturae *tt* et *ss* nascantur: lancfa*ss*o 374, 905; reitri*tt*on 504, adhumtui*tt*i 696, reitrhi*tt*ihl 837 (l. reitri*tt*il; hoc vocis mendum ostendit, pugnasse formas *ht* et *tt*.). de qua coniunctura *tt* cfr. Muellenhoffii Monumenta p. 539, ubi addi potest: gl. Bonn. apud Hoffmann ahd. gl. p. 21, 11 flui*tt*iger profluga; oratio aurea (Hpt. XIV. 556.) sla*tt*e. In fine denique *h* deiecta est in: hogecimbri 367, uuitherzo 841. quo loco si adest, idem significat aut quod vere theodisca *h* aut quod *k*: dra*h* 45, tra*h* 46.

CH, vocabula incipiens, idem valet quod vere theodisca *ch*; cuius exempla sunt haec: *ch*elorpn 245, *ch*ust 246, *ch*elesuht 300, *ch*erunga 740, *ch*kfn 818, *ch*nehtheit 827, uuege*ch*eron 848, *ch*frdb 920. in media voce obvia idem designat quod vere theodisca *ch*; deinde, quod *k*: azi*ch*un 265, bur*ch*klinga 533, uueni*ch*un (codex: uueinchun) 922. semel inveni *gch* pro vere theodisca *ch*: gfuuk*gch*xn 884. idem occurrit in glossis Keronianis (Weinhold, gramm. alam. p. 188): thagchio; pro *ch*, gotica *k* sese offert *hch* in bro*hch*e 698, idem *hch* pro *ch*, gotica *h* in gela*hch*oda 838. denique vix est, quod commemorem, pro *ch* etiam scribi *kh*: uurcili*kh*o 558, uuinterli*kh*en 727. eandem literam in fine reperi pro vere theodisca *h* in: si*ch* 821, pro *c* in: speldi*ch* 97, gezu*ch* 108, genu*ch* 693; pro *c* ex *cch* orta in ru*ch* 605, pro vere theodisca, gotica *h* in fera*ch* 672. semel *hc* adest pro vere theodisca *c*: uua*hc* 686. Illa *ch*, quae in du*ch*stein 208 (cfr. 121) apparet, posita est pro *k* inferioris, pro *f* superioris Germaniae.

CC idem valet quod vere theodisca coniunctura *kk*, Otfridi, Tatiani *gg* in uue*kk*e°n 96, brx*cc*b 247, pro qua semel observavi positam esse *cch*: ru*cch*ibein 255; deinde idem quod vere theodisca *cch*: stf*cc*pn 1, bra*kk*o 48 (si quidem aliquid dandum est his homoeoteleutis: leitbra*ck*en: zwa*ck*en Mhd. wb. I. 232ª et: gezwi*ck*en: gestri*ck*en. Parz. 155, 25), uui*cc*un 78, uui*cc*on 139, ba*kk*et 145,

stri*kk*e 156, framgeru*ck*it 278, ufscri*cc*o 409, kinniba*cc*um 413, sta*kk*illun 718, uzerlo*cc*un 722, ro*cc*on 736, sto*cc*on 757, lo*cc*on 791 (codex: lorcon). etiam *cch* pro vere theodisca *cch* occurrit: do*cch*un 223, stu*cch*e 887. *kk* pro *nk* adest 557: sines ta*kk*es. Quod cum vix ipsa pronuntiatione nitatur, comparare licet *gg* pro *ng* adhibitam in carmine dicto, 'Ruolandes liet' p. 262, 1 et 13: ma*gg*en, ubi G. Grimmius (praef. p. XVII) eam sequitur sententiam, ut scribam imitatum esse Graecam *γγ* putet; deinde gl. Sel. 4, 94: aggun. denique annoto *ck* pro *ch*: wickilin (?) 869.

Litera *s* cum gutturali coniuncta plerisque locis sonat *sc*, fortius *ssc*: flei*ssc*es 349 (sic legendum est pro fleiscses.) uue*ssc*enodon 575, Gabini*ssc*imo 701, tuti*ssc*omo 729. quae coniunctura *ssc* non pendet a dialecto; ubicunque *sc* pronuntiatur, subinde *ssc* scripta exstat, et in superiore et in inferiore Germania et apud Saxones (in rotulo Freckenhorst.) ter inveni *sg*: thre*sg*inga 128, di*sg*e 659, heimi*sg*emo 797, semel *sch* — id quod ne apud Isidorum quidem rarum est — tuscani*sch*en 420, semel *ss*; fro*ss*e 174. contra naturam *sc* orta est in coniunctura *scl* pro *sl*: *sc*lxun 294.

Pauca, si placet, addamus de liquidis et de spirantibus *s*, *w*. coniunctura *mb*, pro qua nonnullis locis, (exempli causa dre*nb*il 463), occurrit *nb*, servata est excepta glossa 793: bistūmulot. *nn* pro *nm* posita est in gena*nn*o 852, minus recte (Gramm. I², 874.) pro simplici *n*: giho*nn*it 623. ante *f* obvia est *n* in: ra*n*fte 400. *nl* pro *ll* in sce*nl*enden 569 lapsum calami duco. *n* eiectam reperi in zuogiegun (cfr. Muellenhoffii Mon. 158, 47 arstuat; 185, 12 nintphiec, 211, 36 phiegin, 211, 38 inphiegen.) 802, etgagan 921, ubi comparari potest Ruolandes liet p. 118, 6 A: etsazen iz thie haithene. morem Germaniae inferioris sequens monumentum nostrum transponit *r*: fled*r*pmusin 321, et *l*: sp*l*ider 310 (cfr. Bartsch ad Bertholdum de Holle p. LVII: spilter et splitter). *l* post vocales correptas duplicata saepe est, velut in: huuui*ll*on 36, spi*ll*estede 220, vuigi*ll*a 799. *l* quod ante *f* deest in haftra 267, mendosum esse puto; idem statuo 291 de gfrtb pro gfr*s*tb. simplex *s* pro duplici scripta est 919 in mk*s*iburi, duplex pro simplici in ha*ss*elin 226.

w, sequente *u*, aut duabus aut tribus *u* adhibitis expressa est; post *s* plerumque una *u* posita significatur. idem vel aliis locis factum est: mul*u*erf 123, mil*u*a 323, ualo*u*brkx 251, bazzo*u*a 353, etiam in vocabulorum initiis: *u*acᵇhaldra 31, *u*intbrand 99. extrusa est *w* in cruocuaren 491, untreua 579, zuiuaren 754. adiicio denique, vocabulum mana affixa *w* hunc in modum legi 254: manauua, quod quomodo explicem non habeo.

Converto me ad vocales contemplandas, quae quantum a vere Theodisco usu distent, enarrabo. *a* correpta sequente i, nonnullis locis non est in *e* mutata: h*a*sselin 226, forn*a*ntigenu 389, 395, gr*a*nsin 506, ges*a*mini 590, gr*a*nsi 665, ges*a*rauui 714, uuntdr*a*gili 768. idem plerumque usu venit in vocibus in *a*ri exeuntibus, ubi *e* his tantum locis deprehendi: duch*e*ra 163, spareuu*e*re 181, lugen*e*ri 897. nam correptam esse hanc *a*, demonstrat forma hileichemach*i*ri 657. deinde *a* in modum inferioris Germaniae (Gramm. I[3] p. 254) posita est pro *e* propter clasin (brechung) nata: *a*lpantbein 70, uu*a*ruo 697.

a longa manet praeterquam quod in c*e*sekar 24 (cfr. etiam annot. ad 1.) metaphonesis (umlaut) locum habet. addo cetera, quae de metaphonesi dicenda sunt. *u* longa in *iu* mutata est in: f*iu*li 212, gel*iu*ru 619 (vide notam). nec brevis *u* metaphonesin respuere videtur: ita enim explico st*i*rnilpd 303. nusquam sane occurrit haec vox, sed praesto est sturni et verbum stornên; itaque, ut mittî, mittil, mittilôd(i), hic ordo: sturnî, sturnil, sturnilôd statuendus est. eandem metaphonesin agnosco in uurppi, pro quo uuippi scribendum esse censeo (325), quamquam non nego, etiam uueppi posse restitui. tertium exemplum praebet adhumt*ui*tti 696. vestigia denique metaphoneseos longae *o* inveni in: tr*oi*stanne 471. cunctae hae significationes docent, metaphonesin illam quidem pronunciatam, nondum vero in scribendo fixo aliquo signo notari coeptam esse. metaphosin anomalam puto adesse in xzfrxx*f*llkn 275, cum unde haec vox nisi a 'wallan' verbo derivanda sit, nesciam.

Adiungo, quae de clasi notavi. quam superioris Germaniae con-

stituunt dialecti normam his locis excedit: hbrl*p*f 42, harl*o*uk 148, curbezb*e*ron 200, sp*e*rdherende 524, *o*uar 682, br*o*hche 698; nec vero eam attingit normam in: u*i*rheih (?) 192, x*æ*gblxxfkdxn 232, f*u*gbl 260 (cfr. 89 annot.), *i*z 689, ersp*i*etun 822, st*i*gun 823 (cfr. st*f*gxn 882).

ê posita est: 1) pro *î*: erst*e*uoda 414. (cfr. Bartsch ad Berth. de Holle p. XLIX, quamquam primum, quod affert, exemplum, Crane 30: Nû wil ich iu tôn bekant, Wû ein getrûwe trûwe vant, Sô mir de wârheit hât geseit Ein vorste junc und gemeit, Von Brûnswîch herzoge Jôhan, Uf den ich wol *gezêhen* kan, Want sîn munt vil nôte spreke, Dat her it mit willen breke: — non a gezîhen, sed a geziehen ducendum esse persuasum habeo, ita ut sententia haec sit: materiam accepi a Johanne duce, ad quem optime provocare possum, quia veritatis est amantissimus.); 2) pro *ei*: r*e*gero 167, beh*e*zun 690, st*f*nin 916; 3) pro *ie*: gr*e*tuuardun 559.

i invasit: 1) saepe pro *e* atona: scellh*i*nde 183, gespann*i*nemo 566, stinch*i*ndun 630 etc; 2) in ipsis stirpibus pro *e* propter metaphonesin orta: bis*i*ngon 29, uu*i*ndilmeri 444, ungequ*i*dheda 832.

î observavi: 1) pro *ei* in: uzf*i*mondan 451. (cfr. Bartsch, Berth. de Holle p. LII.); 2) pro *ê* in *i*rista 870 (cfr. Ruol. liet 304, 26 P: des w*i*nigin man; vel nunc Aquisgranis *î* pro *ê* pronuntiari exemplis confirmat Frommann, dialecti II, 546); 3) pro *ie*: ing*i*nc 21, sc*i*zan 65, k*i*ne 433, gem*i*dider 548.

o scripta est: 1) pro *a* ante liquidam literam: w*o*luo 327. 2) pro *e* atona: tutissc*o*mo 729, g*o*mischi 741. cfr. 611 annot.

ô locum habet: 1) pro *ou*: z*p*frxngb 38, h*o*uit 110, l*p*xxn 219. cfr. 683 annot; 2) pro *iu* (cfr. Bartsch Berth. de Holle p. LIII): ger*o*dede 76. 3) in dr*o*sno*v*n 618 pro *uo*? cfr. ags. drôsen.

Deinde commemoro *u*, bis in particula un h. e. in, ent obviam: *u*nniuzu 616, *u*nsliuzun 702.

û inveni: 1) pro *iu*: undfrst*æ*rit 13, spr*u*zent 28, gez*u*ch 108,

hpuukscxrxn 280, r*u*zzungen 411, r*u*zzunga 474, h*u*lon 634, t*u*-tisscomo 729; 2) pro *uo*: gfsc*x*f 23, pl*u*ges 110, 116, b*u*cha 118, thr*u*sana? 134, gesc*u*in 187, fr*u* 201, br*u*dan 455, u*u*dunga 477, ceu*u*ron 574, gr*u*nispeht 667, gen*u*ch 693, sn*u*riheling 724, slkngersn*u*ri 890. cfr. 685 not.

Transeo ad diphthongos. *ei* adest: 1) pro *ie*: beu*ei*ngen 520; 2) pro *e* ex methaphonesi orta: st*e*incan 370, gkz*ek*ntb 567.

eu obvium est pro *iu* in untr*eu*a 579, fortasse etiam in zuiuaren 754, siquidem legitur zuiuar*eu*. (cfr. vitam St. Uodalrici quam edidit Schmellerus, p. VIII: werdeu.) nam zuiuaren ad Vergilii verba adaptari quomodo possit, non video. nescio an ad dipthongum *eu* adhibendam aliquo modo valuerit, quod in utroque vocabulo *w* elisa est.

eo in zestarc*eo*n 301 obvia significare mihi videtur, scribam inter formas starc*e*n et starc*o*n incertum haesitasse.

iu, praeterquam quod est in spr*iu* 169, non nisi *i* vel *u* sequentibus, nonnunquam animadverti. *io* quater observavi: h*io*faldrun 103, r*io*tgras 266, gr*io*zon 495, th*kp*zfnt 937. ceteris locis semper *ie* scripta est (aut *î*, de quo antea dixi). praeterea adhibita est *ie* pro *î* in l*kf*mf 94, p*ie*pho 903.

Diphthongus *uo*, quae sola, non *ua*, adest, ter ita expressa est, ut supra *u* poneretur *o*: ru°ze 30, ungeu*u*°ri 426, gr*u*°zzit 487. pro *ô* adhibita est in: dh*uo* 563, *xp*xxkst 816.

Bis inter liquidam et mutam vocalis intrusa eadem est, qua stirps utitur: inter *m* et *b*, qua de causa pro *m* posita est *n*: cbn*b*xpn 262, et inter *r* et *g*: beiber*e*gun 716. denique pauca assimilationis exempla adicio velut: edili 580, gesamini 590, ungeuuizini 785, gesithili 792; aldasta 583.

Vocalium rationibus demonstratis pergo ad nominum flexionem. Qua in re ea potissimum ex difficultate laboramus, quod in glossis nunc latinae vocis casus est expressus, nunc nominativus positus,

ita ut in casibus qui eodem modo finiant quo nominativus, res in medio sit relinquenda.

Atque masculina declinationis fortis primae gen. sing. in *es*, dat. in *e* formant, nomin., acc. pl. 1) in *a*; 2) in *e*: strikk*e* 156, foss*e* 174; 3) in *i*: uueidespiez*i* 886. genetivi pl. exemplum unum deprehendi: zorn*o* 484. dat pl. finem facit 1) in *on*; 2) in *un*: rkmg*xn* 263, sclx*un* 293, tepid*un* 835; 3) in *en*: spizz*en* 225; 4) in *in*: ring*in* 385, lok*in* 546, scrikk*in* (?) 556, blasbalg*in* 769 (quam vocem huc referendam esse, ostendit nomin. pl. blasbalga 762).

Secundae declinationis masculina utuntur in nom. sg. litera *i*; *e* semel inveni in spareuuer*e* 181.

Ex tertia declinatione unum obvium est exemplum: frithu 438.

Masculina declinationis quartae has formas praebent: genet. sg. plug*es* 110, 116, dat. brohch*e* 698, nom. pl. grans*i* 665, acc. pl. hxrst*k* 794; eppel*e* 153, disg*e* 659, dat. pl. grans*in* 506.

Feminina primae declinationis dat. sg. in *u* formant, semel in *o*: halu*o* 551, dat. pl. 1) in *un*: ged*un* (?) 105, runs*un* 806; 2) in *on*: bonon (?) 137; 3) in *en*: ruzzung*en* 411. acc. pl. in *a* — siquidem hae formae non referendae sunt ad nom. sing. — uuis*a* 55, sih*a* 209, lozung*a* 418, gelegid*a* 425, uudung*a* 477.

Feminina secundae declinationis servant *i* et dativum pl. finiunt in *in*: ho*in*, fest*in* 928.

Quartae declinationis feminina praebent gen. sg. in *i*: gilust*i* 434, dat. item: eich*i* 14, 849, slkngersnur*i* 890. nom. acc. pl. et *i* et *e* (hurd*e* 85.) vocali utitur, dat. pl. *in* et *en* (thincsted*en* 238.).

Neutrorum primae declinationis nom. acc. pl. in *er* finientium quatuor adsunt exempla: loch*er* 82, eii*er* 175, hol*er* 424, bled*er* 475.

Secundae declinationis neutra nom. acc. sg. in *i* finiunt et *e* (denn*e* 120, 152, olebere 154, thunuueng*e* 859; gfscx*f* 23, uuepp*e* 874 fortasse dativi sg. putandi sunt.). nom. pl. finem facit in *i*, acc. in *e*. forma bibircie 71, (Graffius III. 22 affert bibirize castoreum) magis mihi significare videtur scribam inter *i* et *e* incertum haesitasse, quam ad vetus illud *iu* referenda esse. dat. pl. utitur

fine 1) *in*; 2) *en*: ber*en* 63; 3) *un*: inuuerd*un* 656. adiecta litera *n* haec huius declinationis neutra occurrunt: curbeli*n* 67, sumbri*n*on 737, wikili*n*e 763, wickili*n* 869.

Adiectivorum (et participiorum) declinationis fortis masculinorum nom. sg. *er*, gen. sg. *es* sonat, dat. sg. 1) *emo*; 2) *emu*? hoc enim restituendum esse videtur in fornantig*enu* 389 non minus quam *emo* in fornantig*eno* 395; 3) *imo*: Gabinissc*imo* 701, sineuuell*imo* 719, geuiled*imo* 765; 4) *omo* tutissc*omo* 729; 5) *em*: dusin*em* 252, acc. sg. 1) *an*; 2) *en*: scenlend*en* 569, nom. acc. pl. *e*, semel *i*: frbmhald*i* 257, dat. pl. *en*. femininorum nom. sg. exit in *iu* (de *eu*, quod in zuiuar*en* 754 fortasse locum habet, supra dixi.), dat. sg. 1) in *era*: fernpzfn*frb*. 9, ruzzend*era* 565; 2) in *eru*: thunn*eru* 940; 3) in *ero*, vel potius, eliso *e*, in *ro*: uasthabend*ro* 770, acc. sg. in *a*, nisi his locis nom. sg. fem. debilis declinationis agnoscere mavis: snell*a* 453, geuolan*a* 537, ungequidhed*a* 832, nom. pl. in *e*: helland*f* (? potest participii forma non flexa hic latere) 20, zuned*e* 114, ceinsend*e* (?) 177, gescunt*e* 584, acc. pl. 1) in *e*: geroded*e* (? = tonsas novales; fortasse enim est neutr. scil. niulenti) 76; 2) in *a*: gemalid*a* 936. nom. sg. neutr. servat *az*: ungentag*az* 377, fizzel*az* 573. nom. pl. praebet: 1) *iu*: rod*kx*, brxn*kx* 250, valoubr*kx* 251, gebunden*iu* 842, rinnind*iu* 866; 2) *u*: ciusc*u* 894, unciusc*u* 895; 3) *o*: ungetriuuu*o* 375; 4) *e*: gegrauen*e* 526, glicend*e* (nisi est masculinum, ad vocem darda pertinens) 535, claffend*e* (?) 640, geherstid*e* 745, heuug*e* 775; 5) *a*: gkzeknt*b* 567, samefrezenn*a* 596.

Alterius adjectivorum fortium declinationis has formas non flexas observavi: druou*i* 620, rein*i* 621, eng*i* 851.

Substantivorum et adjectivorum flexionem debilem nunc complectar. atque masculinorum nom. sg. exit 1) in *o*; 2) in *e*: scoll*e* 75, kin*e* 433 (? fortasse male intellecta est latina vox 'taedae', et sing. dat. positus); 3) in *i*: uuntdragil*i* 768. genetivus finem facit in *en*: uuinreu*en* 214, tuscanisch*en* 420, her*en* 805. in idem dativus: sxkbpg*fn* 234, grau*en* 358. acc. in *on*: mag*on* 478, betherquom*on* 933. nom. pl. 1) in *on*; 2) in *un*: strim*un*, stramul*un* 168,

flad*un* 224, erlechend*un* (? scil. munda; an, latinam vocem sequens, neutrius generis?) 509, gretuuard*un* 559; dat. pl. 1) in *on*; 2) in *en*: lantuou*en* 658; 3) in *un*: kinnibacc*un* 413, (sic pro -um legendum) uuild*un* 661. acc. pl. 1) in *on*; 2) in *en*: zag*en* 804.

Nom. femininorum sg. exitu utitur 1) in *a*; 2) in *e*: bescelede (?) 215, ungeuuand*e* 617; 3) in *i*: iuu*i* 210. gen. 1) in *un*: 2) in *on*: sunn*on* 15, luffen*on* 79. dat. 1) in *un*; 2) in *on*: binesug*on* 6. acc. 1) in *un*: iunger*un* 892; 2) in *on*: uuicc*on* 139. nom. pl. 1) in *un*; 2) in *on*: huuill*on* 36, iuu*on* 210, angesez*on* 304. gen. pl. in *ene*: buckel*ene* 712 — nam hagazvss*un* 412, quamvis sit adscriptum ad genetivum 'Furiarum', puto esse nominativum pl. —. dat. pl. 1) in *on*; 2) in *un*: rinn*un* 249, stfg*xn* 882. acc. pl. 1) in *un*; 2) in *on*: lank*on* 19, furc*on* 513, zeuu*on* 553, uuegecher*on* 848.

Neutrius nominativo sg. asscribenda utrum sit forma udra 532, an ad dativum masculini referenda fortis, dubito. ceterum non desunt vocabula, quae neutrius debilis sese accommodaverint formis: sprachus*on* 309, dierleger*on* 430; leger*un* 627; dat. pl. frhxs*pn* 288. praeterea commemoro ex neutro genere dat. sg. or*en* 858 et adiectivorum (participiorum) acc. pl. thunn*un* 516, unbestunbelod*un* 910.

Adiungo eas voces, quae aliis locis 1) nunquam aut 2) raro debilem flexionis modum sequuntur. 1) masc: stallon 15, kine (?) 433, bodhomo 489, stadalon 627, zugilon 833 (? in textu est: inter lora, fortasse igitur. voluit glossator: in zuisken zugilon.), uirstboumon 854. fem: clefelun 106, inquedungun 244, drosno^{v}n 618, behezun 690, beiberegun 716, 788, stakkillun 718, uuardun 808. neutr. iam de eis dixi. 2) masc: regero 167, cbnbxpn 262. fem: binesugon 6 (gl. Zwetl. apud Hoffm. ahd. gl. 41, 8: pinosugun thymo), huuuillon 36 (quam vocem Mhd. wb. I. 758^{b} quidem debilem ponit; sed fortis modi formas non deesse, ostendunt exempla a Graffio I. 522 allata), uuiccun 78, 139, segun 95, hiofaldrun 103, 291 (cfr. gl. Sel. 6, 640 tribuli hiuffildrun), garuon 179, iuuon 210 (cfr. gl. Verg. Berol. iuuan taxi.), xxgblxxfkdun 232 et 235 not. (cfr. psalm. Trev. 99, 4: scaf weiden siner oves pascuae eius) hpuukscxrxn 280, sblxxn 296, sumerladun 405, 644, 721, helligruouun

435, huttun 461, segalgerdun 606, zangun 770, stigun 823, stfgxn 882, scindelun 883. omnia haec exempla ad primas et masculinorum et femininorum et neutrorum declinationes pertinent nec usquam ceterae declinationes in nostro monumento eo modo laeduntur, quo verbi causa in psalmis Trevir., ubi tales formas invenio: guden bonitatem 37, 29, friden pacis 40, 10 etc.

Pronominibus his incidi: mir 21, se 330; iz 689, themo 847.

Adverbia exitu utuntur: 1) in *o* 2) in *i*: queclich*i* 295. 3) in *a*: samaᵏaft*a* 423.

Restat, ut commemorem, bis obviam esse formationem *inga*: thresg*inga* 128, uuend*inga* 161, semel (n)*issi*: bkxxntn*kssi* 69.

Venio nunc ad verborum flexionem. primum de fortibus verbis dicam. praesentis pers. prima nunc in *u* (suuimm*u* 458, niuzz*u* 615, unniuzz*u* 616) nunc in *o* (ufscricc*o* 409) nunc in *un* (unsliu*zun* 702) terminum constituit, tertia pers. in *it*, nec non in *et* (uuitgang*et* 176). eadem forma verbi substantivi sonat: ist 693. pl. pers. tertia finem facit in *ent*, semel in *en* (bizen 59) quae apocope auctore G. Grimmio (grâve Ruod. p. 8, Athis, act. acad. 1844 p. 361) mediae propria est Germaniae. — praeteriti tertia pers. pl. exit 1) in *un*; 2) in *on*: auenamon 2, ceuuron 574. coniunctivi has adnotavi formas: uzbluuue 92, hiuue 649; beueingen 520, imperativi sg.: drbh 45, trbh 46, drkp 50, 330, pl. bakket 145, malet 146; sciezzent 876. infinitivus exit in *an*, semel in *in*: xzfrxxfl*kn* 275, part. praes. 1) in *andi* (hellandf 20, rkngbnder 274); 2) in *indi* (rinnindiu 866, scellinde 183, stinchindun 630); 3) in *endi*. part. praet. non flexum semper fine *an* utitur, flexum vero praebet 1) *en*; 2) *an*: benanganan 576; 3) *in*: gespanninemo 566; 4) *on*: erquemoner 467. in duobus undecimae conjugationis (erqu*e*moner 467, ber*e*chene 592) verbis *e* pro *o* posita est. nec vero prorsus puto, mendum hoc loco latere; comparo, omissis quae apud recentiores qualis est Muscatblut, scriptores usu veniant, exemplis,

formam, 'gezemen' in carminis 'klage' v. 970 manuscriptis ABCD exstantem.

Verborum debilium primae (i-) coniugationis praes. persona prima, radicibus longis, exitum facit 1) in *u*: eruuerd*u* 378, geliur*u* 619; 2) in *iu*: kemb*iu* 684; 3) in *on*: bising*on* 29, radicibus brevibus in *iu*: besuer*iu* 830, 932. eadem secundae (o-) coniugationis persona praebet *un*: meld*un* 379, uzerlocc*un* 722, cfr. 72 annot., tertiae (e-) coniugationis 1) *on*? rfr*pn* 287; 2) *en*: misstruuu*en* 376. tertia sg. persona primae coniugationis exit in 1) *it*; 2) *et*: uzsuizz*et* 81, hfrd*ft* 276, zeig*et* 481, secundae in *ot*, tertiae in *et*: anahald*et* 54. eadem pl. persona primae fine utitur *ent*, secundae 1) *ont*: screcc*ont* 681; 2) *ent*: ruz*ent* 22. praeteriti primam sg. personam sola in prima coniugatione reperi: genazda 692; eiusdem coniugationis tertia sg. persona adest in: ruomida 546, benazta 691; secundae haec forma plerumque sonat *oda*, nonnunquam *eda*: underbrordeda 465, iageda 525. utrum ad primam an ad secundam pertineat uzsnudda 836, dubito. tertiae hae formae sese offerunt: erbaldeda (?) 366, irsuarzeda 410. prima pl. occurrit in prima: gfŝbkdxn 3, tertia in eadem, ubi aut *dun* (in longis) aut *idun*, *edun* (ucg*edun* 705) sonat; in tertia observavi *idun*: gru*idun* 404, in secunda 1) *odun*; 2) *edun*: claf*etun* 554, scid*edun* 689, erspi*etun* 822. adiungo, quae de praeteriti participio dicenda sunt. primae coniugationis participium non flexum finem facit in *it*, semel in *et*: eruuarmet 860, in *t*: geuuort 801, gebouut 899; flexum iungente utitur vocali: 1) *e*; 2) *i*: gemid*i*der 548; 3) *a*: geol*a*de 764. secundae participium non flexum habet *ot*, flexum vocalem adhibet: 1) *o*: unbestunbel*o*dun 910; 2) *e*: gescid*e*demo 632; 3) *u*: anagebrord*u*der 522. solum, quod particula *ge* careat, participium est zunede 114. addo denique, non omnia ea primae coniugationis participia, quae longis utantur radicibus, ut vel ex eis, quae iam attuli, exemplis apparet, vocali coniungente se abstinere. coniunctivi praes. haec adest forma: carro 264. imperativi primae coniugationis haec exempla legi: genendi 761; gegazet 497. infinitivus primae et tertiae (uuer*an* 203) in *an*, secundae in *on* exit. infinitivus primae flexus his locis obviam venit: gemestanne 259, troi-

stanne 471. participium praes. primae coniugationis praeter trhasindi 253 legisse me non memini; eadem secundae forma exit in *endi* et *ondi* (velut smierondi 354, smkfrendk 925; ruzondi 454, ruzzenden 502), tertiae in *endi.*

In eiusdem codicis, in quo hae glossae Vergilianae continentur, folio 42 nomina aliquot herbarum, arborum, avium, ferarum inscripta sunt. de quibus cum auditionem accepissem, apographum accuratum atque correctum a doctore Michelant Parisiensi impetravi cui hoc loco gratias ago quam maximas. brevibus consonantium vocaliumque rationes exponere mihi liceat.

Atque *D* in initio posita et in medio idem quod vere theodisca *t* valet; quod *d* in vocibus *d*orn LXXXIV, wi*d*a LXXII. coniunctura *nd* respondet vere theodiscae et *nt* et *nd*, (de uure*nd*o XXXI, cum ceterae dialecti hac voce careant, nihil dicere possum nisi formam wrenna quam in annotatione attuli, assimilatione facta ex nostra ortam esse videri) *ld* vere theodiscae *lt*.

T et in initio et in medio vocis *t*ur*t*ulduba XIV occurrit, quae a latina lingua petita est, in auara*t*a LXIV idem significat ac vere theodisca *z*, cum in superiore Germania haec planta appelletur ebereiza, quam vocem Graffius inter herbarum nomina (III. 865) affert, suo loco non inseruit. saeculi tertii decimi exemplum affero ex libro Sumerl. 53, 4: abrotanum ebereize. coniunctura *lt* adest in: pifu*lt*ra XXXVIII. in fine *t* contra naturam ter adiecta est vocabulo huon: wazzerhun*t* XXI, hun*t* XLV, rephoun*t* XLVI. *tt* usu venit in vocabulo o*tt*er XCVIII.

TH idem declarat quod vere theodisca *d*: fle*th*ermus XXVII, pe*th*emo LXVII.

Z post syllabas correptas et dupla (wa*zz*erhunt XXI) et simplex (ne*z*ila LXVIII, ma*z*aldra XC) adest.

B et in prima et in media voce collocata idem valet quod vere theodisca *p*; quod latina *p* in *b*ireboum LXXIX. in media voce saepe *u* pro *b* adhibita est, semel *w*: cur*uu*iz LVII.

F in initio et medio vocabulorum vere theodisca est *f* pro qua posita est *ph* hoc loco: gri*ph*o XLIII; in voce a*ph*in respondet *ph* vere theodiscae *ff*. in fine *ph* idem sibi vult quod *f*: gri*ph* CVI.

P, in initio obvia, est vere theodisca *f* vel *v* in *p*ifultra XXXVIII, ceteris locis latina *p*; in medio est vere theodisca *pf* in wideo*p*a XI, lat. *p* in pa*p*ilu LI, lat. *b* in lu*p*istekila 58; in fine est vere theodisca *p* in re*p*hount XLVI, *f* in mulwer*p* CXV. coniuntura *pp* respondet 1) vere theodiscae *pf*: sne*pp*a XVIII. 2) latinae *p*: ca*pp*o XXXVII; praeterea obvia est in ca*pp*a XLVIII.

G et in initio et in medio idem valet quod vere theodisca *k*; quod *h* in: wi*g*o XXIII.

K et in principio et in media voce usurpata est pro vere theodisca *ch*, pro *q* in *c*appa XLVIII, *c*onala LIII. in fine respondet vere theodiscae aspiratae in: go*k* VI, strô*k* XIII, hauo*k* XXVI, hruo*k* XLIX, lo*k* LXV, vere theodiscae *c* (pro *cch*) in steinbu*c* XXX, bu*c* CI; denique adest in hu*c* XIX.

CH in media voce usu venit 1) ad exprimendam vere theodiscam *ch*: du*ch*ere XVI; 2) pro theod. *k*: re*ch*enbo*ch*o; 3) in vocibus hu*ch*ela XX, du*ch*estein CXX. in fine ad significandam vere theodiscam adhibita est aspiratam: ei*ch* LXIX, re*ch* XCIX.

H 1) idem valet quod vere theodisca *h*; ante *r* bis servata est: ur*h*rint XXXIV (sic legendum est), *h*ruok XLIX, abiecta semel: natram XXII. 2) in exordio addita est in: *h*uc (?) XIX, *h*uchela (?) XX, *h*aspa LXXXIII. deinde *h* deiecta est ante vocalem in initio in: wideopa XI, in media voce in: aorn LXXIV; ante *t* in: natgala XV, natram XXII, watala XXXII; ante *l*, ita ut vocalis antecedens eodem tempore opprimeretur, in: scelo CIII, elo CIV.

Coniunctura *cc* occurrit semel in mu*cc*a ita ut vere theodiscae *cc* respondeat.

W elisa est in voce po (cfr. gl. Jun. D. 267: pau) XVII;

ante *r* retenta est in: *uu*rendo XXXI. *r* transpositam observavi in: st*r*ok XII, and*r*on LIX. denique commemoro coniuncturam sp pro vere theodisca fs adhibitam in: wespa XL (cfr. gl. Jun. D. p. 269: crecopolus wespe; gl. ad Heinr. summ. Germ. IX. p. 20, 28ᵇ: vespe wespen; gl. Lips. 762 respias h. e. vere theod. refsjan, etc.).

De vocalibus haec annoto: deest clasis in: steinb*u*c XXX, k*i*ruela LXIII, b*u*c CI; *a* pro *e* propter clasin orta semel reperi: kr*a*sso LVI. *â* pro *ê* praesto est in dr*a*no XXXIX (cfr. gramm. I.³ 389.). *ê* idem significat 1) quod vere theod. *ei*: wegebr*e*da L; 2) quod *â*: br*e*mon LXXVII. (nescio quam ob rem J. Grimmius (gramm. III. 370.) scripserit: 'ags. brëmel, pl. brëmelas'. rectius edidit gramm. I.³ 361: 'brêmel vepris, ahd. prâmo'). *ô* posita est 1) pro *ou*: g*o*k VI, p*o* XVII, l*o*k LXV, hunth*o*bido CIX; 2) pro *uo*: uuerm*o*da LXVI. *û* inveni pro *uo* in: wazzerh*u*nt XXI, h*u*nt XLV; *ou* pro *uo*: reph*ou*nt XLVI.

Flexae sese offerunt duae voces: nom. pl. masc. fortis: ahorna LXXXV; debilis: bremon LXXVII. vocum: giro IV et heimelo (cfr. gramm. III. 666/7) CXIII debilem flexionis modum aliis locis non animadverti.

Glossas Vergilianas ad dialectum Francicam pertinere, consonantium formae docent, et quidem, cum nusquam *ua* pro *uo* sit adhibita, ad illud dialecti francicae genus, quo cis Moenum homines utebantur. ne Fuldam patriam esse contendamus, eisdem consonantium, imprimis dentatium rationibus impedimur. scriptum exstat in codice: gr&uuardun 559; quod si, ut Martinus in apographo, me probante, proposuit, legimus: gretuuardun, etiam reliqua duo *t* (*t*fsamene, *t*uitti) pro *z* usurpata recte se habere non est quod dubitemus. itaque ne in Moguntiaca Treverensive quidem civitate nostrum monumentum ortum esse potest. nam apud Treveros illud

t nisi in voce 'tha*t*' non apparet (vide Muellenhoffii Mon. p. XVI). alia igitur inferioris Franciae regio nobis quaerenda est, cum praeter consonantium etiam vocalium rationes talem, qui ab inferiore Germania haud longe absit, locum indicent.

At, dixerit aliquis, quae cum ita sint, puto, glossas ex codice aliquo inferioris Germaniae esse descriptas et illius dialecti quasi reliquias frustulasque habendas *t* pro *z* adhibitam vocalesque magis a superioris Germaniae normis declinantes. ego vero sustineo dicere, non ex inferioris sed ex superioris Germaniae fontibus talibusque, qui, respectis eis, quae ad nos pervenerunt, glossis, maxime cum Tegernseeensibus cohaereant, hoc, de quo agimus, monumentum esse derivandum. quod ita cum Baiuvarico illo congruit, ut, quae in utroque eaedem eisdem locis occurrant glossae fere octavam nostri partem efficiant. quae res ut unicuique sit perspicua, glossarum Tegernseeensium consensum suis locis sub textu indicabo, signo usus: VGl. non nego, in nonnullis mediae Germaniae reliquiis (velut in Argentoratensi carminis Ruolandes liet dicti manuscripto cfr. Grimmium p. XVI, in glossis ad Heinrici summ. Germ. IX.) aspiratam gutturalem interdum in vocum exordiis pro *k* adhibitam esse: sed nonne notabile est, ex octo illorum quae supra (p. 9 media) attuli, vocabulorum numero quatuor eisdem glossarum Tegernseeensium locis deprehendi? nec vero id cuiquam in mentem venturum esse puto, primo superioris Germaniae glossas in inferioris dialectum esse conversas, deinde denuo huic, qua nostrum monumentum utitur, adaptatas.

Sed denegare non licet, occurrere aliquot voces, quae, cum propriae sint inferioris Germaniae linguae, ex glossis Baiuvaricis fluere posse non videntur. quaeritur igitur, utrum hae voces descriptae sint ex codice aliquo inferioris Germaniae paululumque superioris assimilatae regulis, an ab illa, cui glossae Parisienses, quales nunc sunt, debentur, dialecto sint petitae. hanc posteriorem sequor sententiam. forte enim fortuna servatum nobis est illud, de quo modo egi, folium 42, cui, cum bis h ante r retenta, semel abiecta sit, si saeculi noni partem alteram assignavero, non multum a vero aberrare mihi videbor. quod cum ipse non inspexerim,

diiudicare non possum, sitne apographum necne. nihil vero est, cur putemus, glossas, quae in eo continentur, in alia aliqua regione conscriptas esse quam Vergilianas. nam quod semel tantum *t* pro *z*, in glossis Vergilianis ter obvia est, nihil probat, nisi in utroque monumento rarissime id usu venire; considerandum etiam est, glossas Vergilianas octuplum vocum praebere numerum; deinde si quis monet, literam *th* pro *d* bis in folio, saepissime in glossis usurpatam esse, rescribo, in talibus rebus plurimum scribae esse dandum; in memoriam revoco adhibitam esse *th* in manuscriptis vel duodecimi saeculi, verbi causa in codice A carminis de Ruolando compositi, in versione interlineari psalmorum, quam Wiggertus edidit. cum praeterea accedat, quod aliquot vocum eaedem quae in glossis formae sese offerunt, non timeo, ne vituperer, si folio et glossis una ad regionem, in qua nata sint haec monumenta, indagandam usus ero. atque in plantarum nominibus vestigia quaedam dialecti Saxonicae apparent: huc refero â pro ê, ê pro â, praesertim autem w ante r, quae in voce uurendo occurrit; ex glossis Vergilianis fortasse huc spectat acc. pl. gabulas 143, quem ante in flexionum descriptione praetermisi. ex Saxonum lingua quidem haec vox probari non potest; sed et in anglosaxonica (Bosworth 27p.) et in boreali (gafl) dialecto masculinorum primae declinationis fortium sequitur modum. haec vero inferioris Rheni dialectum redolere videntur: 1) *ss* pro *sc* (sane quidem in Alamannia saeculo duodecimo et tertio decimo non deest. Weinh. gramm. alam. p. 156) ex regionibus Francicis nisi ex Rheni inferioris et medii locis probare non possum: gl. Wiesbad. 229 rome*ss*e, Werinherus (ed. G. Grimm) p. 19, 21 galilei*ss*e, 46, 8 hebrei*ss*en; Lacomblet, archiv I, 1 (1832) p. 334 ex cartula Treverensi quadam affert: vi*ss*erie; Lachmann, fragm. tria, II. 66: vi*ss*e; gl. Jun. D. p. 268: dro*ss*ela; Elisabeth (ed. Rieger. 1868.) v. 2727: di*ss*egader. 2) *ei* pro *e* propter metaphonesin orta. cfr. gramm. I³. 185, G. Grimmium ad Konradi Silvest. p. IV. 3) *ei* pro *ie*, id quod a J. Grimmio (gramm. I.³ 262.) minus recte uni Godofredo Hagen Coloniensi adscribi puto. eiusdem enim rei plurima praebet exempla fragmentorum a Lachmanno editorum particula tertia, quae Karl-

mainet vocatur; deinde exhibent glossae Xantenses (Mone, quellen I. p. 277[a]) 132 gem*ei*dan, gl. in Heinr. summ. Germ. IX. p. 21, 38[b] *ei*ffaltra. latius fortasse haec patent: 1) *w* pro *h* inter vocales posita: ze*uu*on 553, quam formam non solum Helvetiorum sed etiam medii Rheni accolarum dialecti propriam esse dicit Schmeller, B. wb. IV. 239. exempla mihi praesto non sunt praeter formam ulu*w*en Ruther 4262, Godofredus Hagen 920 (in homoeoteleuto), Bartsch Karlmainet p. 342. praeterea vero inveni: du*w*ete Reineke Vos 3722, 6500 ed. Hoffm. 2) *ch* pro *g* in media voce: cfr. Ruther 1728 cla*ch*e, gl. Wiesbad. 248 o*ch*a, sed etiam grâve Ruodolf, quod carmen Bartsch (Berth. de Holle p. XXXVI) dialecto Thuringorum attribuit, p. δ^b 23 bur*ch*ere. nec non vocabulorum duorum, magis ad Batavorum sermonem vergentium ratio est habenda. (vide quae annotavi ad 66 et 285).

Itaque utrumque monumentum in tali ortum esse videtur regione, in qua et inferioris Rheni et Saxonicae dialecti vestigia inveniantur. litera vero *z* prohibet, quominus nimis septentrionem versus utriusque originem quaerendam esse statuamus; neque orientem versus terminus nos deficit, cum Herbortus Fridislariensis, quantum observavi, et coniunctura *ht* pro *ft* utatur, id quod in glossis Vergilianis semel summum (933; vide p. 6) occurrit, et *p* pro *ph*, nisi hoc scribae tribuendum est, vitet. reliqua est igitur ea sola regio, quae in dextra Loganae fluminis ripa sita alteram Nassouviae eiusque, quae hodie vocatur 'Oberhessen' provinciae partem complectitur. ibidem recte Muellenhoffius (Mon. p. XVI) glossas Xantenses collocavit; nec multum inde abesse puto glossas in Heinrici summarium nostro quidem monumento recentiores, Germ. IX. p. 13 sqq. in quibus semel *t* pro *z* usu venit: ka*tt*a 10; alterum enim, quod Riegerus p. 17 affert exemplum: holduua, non ex holtduua sed ex holeduua natum est. qua re simul manifestum fit, quomodo illae in bibliothecam Darmstadiensem pervenerint. id vero doleo, certum aliquod monasterium me indicare non posse in quo Parisienses glossas conscriptas esse verisimile sit.

Si id, quod antea demonstrare conatus sum, superioris Germaniae fontem aliquem nostris subesse glossis, recte sese habet, quaeritur, quas rationes sit secutus is qui eas conscripsit. mea haec est sententia: descripsit scribarum modo glossas aliquas Baiuvaricas, easque voces, quae in ea, qua fuit, regione minus usitatae erant, commutavit cum talibus, quae usu cotidiano magis tritae essent. statuentibus enim nobis, novam quandam, glossis superioris Germaniae pro fundamento positis, quasi recensionem glossarum Vergilianarum esse factam, eisdem in eam sententiam eundum est, ne huius quidem recensionis exemplar principale, sed apographum esse servatum. omitto lapsus calami haud infrequentes neque Wackernagelii (apud Hauptium V. 320) ratione, quae mihi minus probatur, utor contendentis, diversas voces in unum corpus coniunctas apographi testes graves esse; hoc dico: 1) glossa Gabinis scimo 701 (et idem aliis locis, quos mihi Herzius indicavit, occurrit, velut 899 uuir dit[h]) in duas voces seiuncta est. 2) aliquot glossae aut bis aut magno ab eo, ad quod pertinent, vocabulo latino remotae intervallo notatae sunt. 3) Servii nota in codice nostro (73) obvia: 'et gerunt partum' non respondet glossae Theodiscae: uzuuerpent, quae 'egerunt' requirit, id quod in plerisque manuscriptis Servianis exstat. 4) asscripta est 797 vox Theodisca mkthf.mksgfmp ad Aen. VIII. 681: 'stans celsa in puppi, geminas cui tempora flammas Laeta vomunt, patriumque aperitur vertice sidus', quem ad versum nec praepositio 'mit' nec ipsum vocabulum 'heimisk' (sensus postulat verbi causa 'faderlîh') aptum est. optime autem glossa convenit in versum 696: 'regina in mediis patrio vocat agmina sistro'.

Quae difficultates omnes evanescunt, si statuimus, id quod antea proposui, codicem aliquem superioris Germaniae, ipsum, ut res ferebat, mendis non liberum, descriptum et, additis immutatisque plurimis vocibus, novis insuper mendis affectum esse. accedit aliud. Georg. III. 86 in textu Vergiliano est, ut me Herzius docuit: 'densa coma', in margine vero asscriptum (254): iuba manauua. ad quam rem explicandam nihil valere videtur nisi hoc: non integer aliquis codex Vergilianus cum scholiis glossisque est

descriptus, sed scholia (quae a glossis secerni non possunt, quia multae glossae et ad Servii voces adscriptae sunt et in ipsas notas Servianas insertae) glossaeque e manuscripto aliquo superioris Germaniae Vergiliano translata sunt in aliud exemplar, quo solus Vergilius sine scholiis continebatur.

De omnibus vero his rebus melius agere possem, si ipsum codicem nostrum inspexissem. deinde ea defensurus, quae dixi, addo, me alia omnino nulla huius recensionis quam duo illa quae statui, originale Baiuvaricum et apographum Parisiense, exemplaria existere potuisse non contendere, sed nullam adesse causam quae plura revera unquam exstitisse ut putemus cogat asseverare.

Commemoro denique, glossas sententiam Vergilii non unoquoque loco recte expressisse. huc spectat quod annotavi de heigoro 531 nec non glossa: sarcitus geriuilot 326. quae cum pertineat ad Georg. IV. 249: 'incumbent generis lapsi s a r c i r e ruinas', aut male intellectum est quid velit Vergilius significare aut aliena plane res affixa est. nam 'rifilôn' est: linum pectere et carminare; 'sarcitus', auctore Cangio VI. 68, 'pannus, idem qui sarcilis', cfr. Kehrein, sammlung alt- und mitteldeutscher wörter aus lateinischen urkunden Nordh. 1863. s. v. 'sarcil grobes tuch'; itaque tota glossa nihil aliud sibi vult, opinor, quam: vestis, cuius linum probe carminatum est.

Ceterum hoc quo utimur, manuscriptum aliquando aut ipsis Remis fuit aut in monasterio tali, quod illa cum urbe aliquo modo coniunctum esset. in folio enim 42 hoc inscriptum exstat 'epitaphium Gerberti papę de archipraesule Remensi Adalberone' (mortuus est non. Jan. anno 989):

'contulerat natura potens quę summa putavit
ad meriti cumulum tibi, praesul Adalbero, cum te
praestantem cunctis mortalibus abstulit orbi
quinta dies fundentis aquas cum pondere rerum'.

idem vero epigramma litteris consignatum erat in cathedrali ecclesia Remensi; vide Marlot, histoire de la ville, cité et université de Reims tom. III. (Reims 1846) p. 64/5: Son corps (d'Adalbéron)

fut inhumé en la cathédrale, et pour épitaphe on lisoit anciennement ces vers gravés sur une table de cuivre en lettres d'or. sequuntur nostri versus, eo intercedente discrimine, ut pro 'potens' v. primo adsit 'parens'. cum vero Gerbertus 'papa' appelletur, ante annum 999, quo ille ad pontificalem dignitatem pervenit, versus in codicem relati esse non possunt. nec vero aliquid ex ea re, quod Gerbertus, non Silvester vocatur, ad tempus definiendum concludere licet. nam ille papa longissime in Germania propter claritatem, qua floruit, patrium retinuit nomen. nonne Waltherus (33, 22) adhuc dicit de: 'einem zouberære Gêrbrehte'?

Deinde aliquid facere videri potest ad aetatem nostrarum glossarum accuratius significandam glossa 184: Germania francia, ita ut tempore imperatorum Francis a Saliis originem ducentium eas ortas esse putemus; sed quominus hanc amplectamur sententiam prohibemur (ut omittam glossam: Germania Francono lant Diutiska II. 370) eodem Germanorum nomine in modo Ottinc (Muellenhoff Mon. XXII, 39: Francus instat, Parthus fugit) quem sub Ottone tertio (Muellenhoff l. c. p. 314) compositum esse constat, adhibito. nec quidquam proficimus, metaphoneseon *ê* pro *â*, *i* et *iu* pro *u*, *û* obviarum habita ratione. metaphonesis enim *iu* pro *u* iam apud Isidorum interdum usu venit, cuius formas: lyuzilun XI[b] 17, XII[a] 8, liuzeln XII[a] 10 hoc modo explico, quamquam Grimmio (gramm. I.[3] 343 annot.) aliter visum est. ea potius ingredienda via est, ut, tempore uniuscuiusque monumenti aliunde definito, metaphoneseos hoc modo historia adumbretur. ad flexionem igitur solam relegati sumus. quae cum ita sint, in memoriam revoco tales formas una cum vetustioribus obvias: nominativum pl. masc. declinationis primae fortis in *e*, *i* exeuntem, nom. sg. debilis masculini in *e*, *i*, nom. adjectivi fem. debilis in *e*, nom. acc. pl. adj. et part. fem. fortis in *e*, neutr. pl. adj. fortis in *e*, *a*, acc. pl. masc. debilem in *en* finem facientem; adde huc verborum debilium praeteriti formas valde inter se permixtas: omnia haec tempus indicant tale, quo lingua novas formas induere coeperit. itaque non procul a vero mihi aberrare videbor, si saeculi undecimi initio has glossas, quales nunc sunt, ortas esse dixero.

Haec habui, quae praefarer. restat, ut addam in margine folii 95[r] paululum laeso quaedam vocabula Germanica exstare, quae, cum sensum eruere nequiverim, aliis me doctioribus et sagacioribus cognoscenda trado: Guogeris uuison. in dera nuessum heccun uuison. uuinie hundale. conc.

GLOSSAE PARISIENSES.*)

BUCOLICA.

V. 31. lentas hastas [fnfstfccpn.
„ 34. tulerunt auenamon.
„ 36. mandavimus [hordea sulcis] gfsbkdxn.*
„ 39. carduus thistal.
„ „ paliurus clethun.
„ 77. thymo binesugon.
„ 88. pedum krxccb.
VI. 1. prima fxrksta.
„ 17. attrita fernpzfnfrb.
„ „ cantharus cbnnb.
„ 22. moris mulberin.
„ 47. ah leider.
„ 53. fultus undfrstxrit.*
„ 54. ilice slblteihk.*
„ 60. stabula ad Gortynia sunnonstallon.
„ 68. apio eppe.
„ 71. deducere geneian.
„ „ ornos linbouma.
„ 75. inguina lankon.
„ 84. pulsae hellandf.
VII. 7. mihi deerraverat inginc mir.
„ 13. resonant examina ruzent suarma.
„ 32. cothurno gfscxf.
„ 33. sinum lactis cesekar.
„ 42. rusco hulis.
„ „ alga merigrase.
„ 47. solstitium bizzi.
„ 48. turgent spruzent.
„ „ torreo b.s.ng::n.
„ 50. fuligine rûze.
„ 53. iuniperi uac[h]aldra.
„ „ castaneae kestene bouma.
„ 66. abies danna.
VIII. 53. alnus erla.
„ 54. electra gfsmflzi.
„ 55. ululae huuuillon.
„ 59. speculâ uuardu.
„ 62. Hec egloga farmaceutria id est fbscknbtprka dicitur. id est zpfrxngb.

*) Moneo lectorem, eas, quibus asteriscus appictus sit, voces in Graffii thesauro aut omnino aut ita certe, ut eodem modo copulatae sint, non exstare. quas si alibi invenero, in annotationibus indicabo.

VIII. 64. vitta uasuualco.*
„ 65. verbenas isena.
„ 68. carmina galdar.*
„ 74. licia hbrlpf.
„ stamen uuarp.
„ 82. bitumine harze.
„ 101. fer drbh.
„ „ fer trbh.
„ 104. carmina garsanc.
„ 107. Hylax brakko.
IX. 8. clivo xphbldk.
„ 24. age drkp.
„ 25. ferit stichit.
„ 36. strepere gbgkzpn.*
„ „ olores eluiz.
„ 42. imminet anahaldet.
IX. 45. numeros uuisa.
„ 49. apricis sxmfrlkcon.
„ 56. caussando rethenondk.
„ 58. [ventosi] ceciderunt [murmuris aurae] gfuukchxm.
X. 7. attondent bizen.
„ 19. subulci sueina.
„ 27. ebuli euoh.
„ „ ebuli adochez.
„ „ baccis beren.
„ 39. vaccinia lor.bkri.
„ 59. torquere scizan.
„ 67. liber scorza.*
„ 71. fiscella curbelin.
„ fiscina cprf.

GEORGICA.

I. 4. experientia bkxxnt-nkssi.
„ 57. ebur alpantbein.
„ 59. castorea bibircie.
„ castor. inde verbum castro . . . bun.
„ et gerunt partum uzuuerpent.
„ 63. age uuolnu.
„ 65. glebas scolle.
„ 71. tonsas [novales] gerodede.
„ 74. siliqua hulese.
„ 75. viciae uuiccun.
„ „ lupini luffenon.
„ 80. fimo mist.
I. 88. exsudat uzsuizzet.*
„ 90. spiramenta locher.
„ 93. Boreae nortuuint.
„ 95. [vimineas] crates egidun.
„ „ crates hurde.
„ 101. farra korna.
„ 111. culmus halm.
„ 112. depascit ezzet.
„ 120. intuba ıııgalcruh.
„ intiba osenbritta.
„ 132. repressit gestilda.
„ 135. excuderet uzbluuue.*
„ 139. visco mistel.
„ „ visco lkfmf.
„ 143. serrae segun.

I. 144. cuneis uuekkên.
„ „ fissile speldich.
„ 148. arbuta brust.
„ 151. robigo uintbrant.
100 „ ulcus angp.*
„ 152. carduus thistil.
„ 153. lappae cletha.
„ „ tribuli hiofaldrun.
„ 154. lolium rado, radan.
105 „ 155. rastris gedun.
„ 156. sonitu clefelun.
„ 157. falce snidemacese.
„ 160. arma azznsi, gezuch.
„ 162. vomis scar.
„ „ robur aratri pluges
110 houit.
„ 164. tribula flegila.
„ „ traheae slidon.
„ 165. supellex gkziugi.
„ 166. arbuteae (crates) zunede.
115 „ „ vannus uuan.*
„ 170. burim pluges houuet.
„ 173. tilia linda.
„ „ fagus bucha.
„ 174. stivae recho, reho.
120 „ 178. area denne.
„ „ cylindro duuostein, uuellesteine.*
„ 181. mus spicemus, spizmus.
„ 183. talpae muluuerf, muluerf.
„ 184. bufo creda.
125 „ 185. [quae plurima terrae] monstra [ferunt] hamustro.

I. 186. curculio angur.
„ „ formica ameiza.
„ 190. tritura thresginga.
„ „ tritura gethruse.
„ amigdalus hasal. 130
„ 192. palea caf.*
„ 193. medicare reinon.
„ 194. nitro salzsteine.
„ „ amurca olesthrusana.
„ 195. siliquis huleson. 135
„ 207. fauces engk.
„ 215. fabis bonon.
„ 226. vanis avenis uuilden haveron.
„ 227. viciam uuiccon.
„ 233. zonae strimelon. 140
„ 236. concretae tfsamene gerunnan.
„ 264. exacuunt spizzent.*
„ „ furcas gabulas.
„ 266. fiscina curuelin.
„ 267. torrete bakket. 145
„ „ frangite [saxo] malet.
„ obtunsus farnozcenes.
„ 285. licia harlouk.
„ „ telae uueppes.
„ 294. pectine rauun. 150
„ 296. aeni caldaru.
„ 298. area denne.
„ 306. lauri baccas eppele.
„ „ oleam olebere.
„ „ myrta mirtel. 155
„ 307. pedicas strikke.
„ 309. verbera [fundae] snuori.

I. falx messoria sichila.
„ falx fenoria segesna.
„ 348. maturis rifen.
„ 353. menstrua Luna manuth-uuendiga.
„ 359. murmur thoz.
„ 361. mergi duchera.
„ „ mergus duchari.
„ 363. paludes struot.
„ „ fulicae ualkon.
„ 364. ardea regero, heigero, heigro.
„ 367. tractus strimun, stramulun.
„ 368. paleam spriu.
„ 370. Boreae norostanuuint.
„ Eurus ostansuntuuint.
„ 371. Zephyri uuestanuuint.
„ 377. hirundo sualauua.
„ 378. ranae frosse.
„ 379. ova eiier.
„ 389. spatiatur uuitganget.*
„ 390. carpentes ceinscnde.
„ 395. obtusa zeinna.
„ 400. maniplos garuon.
„ 403. noctua natgala.
„ 404. Nisus spareuuere.
„ 405. Scylla leuuerka.*
„ 449. crepitans salit scellinde springit.
„ 474. Germania francia.
„ 481. proluit uergoz.
II. 6. vindemia uuindema.*
„ 8. cothurnis gescuin.
„ 12. genestae brimun.

II. 13. populus belizboum.*
„ „ salicta uuida.
„ 15. castaneae kestinun.
„ 16. aesculus uirheih.
„ 18. cerasis kirsboumon.
„ 60. uva uuinberi.
„ 66. Herculeae arbos coronae birka.
„ 70. platani ahorna.
„ 71. ornus lintboum.
„ 87. surculus snidelinc.
„ 88. Crustumiis piris bratbiron.*
„ „ volemis curbezberon.*
„ 95. preciae frut$^{\vdash}$ruf^{u}on.*
„ 96. cellis kelketron, kelleron.
„ 100. durare uueran.
„ 113. taxi iuua.
„ 129. verba galdar.*
„ 180. calculus kisel,
„ 189. filicem uarn.
„ 214. tophus duchstein.
„ 242. cola siha.
„ 257. taxi iuuon; iuui.
„ picea Evra.
„ putredo fiuli.
„ 264. fossor greuil.
„ 333. pampinus uuinreuen blat.
„ 358. rasae bescelede.*
„ 361. tabulata cameratun.*
„ „ tabulata spreithi.
„ 379. cicatrix hilouuua.*
„ 381. proscenia lpxxn.

II. 381. proscenia ludi spillestede.
„ 382. compita xxfgfscfkdhb.
„ 384. utres budericha.
„ 389. oscilla docchun.
„ 394. liba fladun.
„ 396. veribus spizzen.
„ „ colurnis hasselin.
„ 407. putando besnithendo.
„ 413. rusci hulisboum.*
„ 417. extremos [antes] endi.
„ 421. rastros hpxxxri.
„ aesculus slaheic.
„ 430. aviaria xxgblxxfkdxn.
„ 445. carinas bodema: pars pro toto.
„ 463. testudine sxkbpgfn.
„ 471. lustra xxfknthvn.
„ 497. conjurato gffkdfmp.
„ 502. forum dingstat.
„ 508. Rostris thincsteden.
„ 518. proventu frbmxxpchbr.*
„ 519. trapetis plkbfktdkn.*
„ 530. certamine giĈil.*
„ 539. classica heritrunbuni.
III. 25. aulaea umbehanga.
„ 45. adsensu inquedungun.
„ 53. palearia chelorpn.
„ 72. delectus chust.
„ 78. ponti brxccb.
„ 80. terga gpppn.
„ 81. toris rinnun.
„ 82. spadices rodkx, brxnkx.
„ „ glauci valoubrkx.
„ 83. gilvo dusinem.
„ 85. fremens trhasindi.
„ 86. juba manauua.
„ 87. spina rucchibein.
„ 104. carcere pfrrkchf.
„ 107. proni frbmhaldi.
„ 108. humiles nkdfrf.
„ 124. distendere zegemestanne.*
„ 146/7. est plurimus volitans kstmbnbcfugbl.
„ 147. asilo brfmp; bremo.
„ 166. circlos cbnbxpn.
„ 168. torquibus rkmgxn.
„ 173. instrepat carro.
„ 175. vescas azkchxn.
„ ulva riotgras.
„ 188. capistris haftra.
„ 191. gradibus sonare gangan.
„ 203. spumas aget uzffkmpt.
„ 204. esseda sbmbxch.
„ 205. farragine gfrtb.
„ 222. urgentur gfstpzan xxfrthfnt.
„ 230. cubili lfgfrf.
„ 233. obnixus rkngbnder.
„ aestuat xzfrxxfllkn.*
„ 256. fricat rkbkt, herdft.
„ 299. podagras fuozsuth.
„ 300. digressus framgeruckit.*
„ 301. arbuta brust.
„ 321. foenilia hpuukscxrxn.*
„ 338. acalanthida thistiluinco.
„ 360. crustae hissun.
„ 361. orbes rbt.

III. 364. caedunt hpxxfnt.
285 ,, 366. stiria kichillb.
,, 374. comminus gimacho.
,, rudo rfrpn.
,, 376. specubus frhxspn.*
,, 380. sorbis sperobiron.
290 ,, 385. lappae clfthxn.
,, ,, tribuli hieffuldrun.
,, 406. sero xxfzkchb.*
,, 431. loquacibus crpndfn.*
,, 437. exuviis sclxun.
295 ,, 442. ad vivum queclichi.*
,, 450. unguine sblxxn.
,, 451. elleboros marsithila,* sittiruurz.
,, 456. omina hfkl.
,, 473. gentem fbsbl.
300 ,, 497. tussis anhela chelesuht.
,, 504. crudescere zestarceon.
,, 507. singultu sich²nzugu.*
,, 523. stupor stirnilpd.*
,, 564. papulae angesezon.*
305 IV. 46. fovent bruodent.
,, 48. cancros creuiza.

IV. 63. melisphylla biniuurz.
,, 74. spicula angon.
,, 75. praetoria sprachuson.
,, 89. prodigus splider. 310
,, 131. verbenas isinun.
,, 145. spinos iam pruna ferentes prûboum.
,, 146. platanum hahorn.
,, 162. gentis fbsflfs.
,, 168. fucos drenon. 315
,, 183. tiliam linda.
,, 188. mussant thiezent.
,, 201. Quirites rfktmbn.
,, 224. arcessere geuuinnan.
,, 243. stellio mol. 320
,, ,, blattis fledrpmusin.
,, 245. crabro hornoz.
,, 246. tineae milua.
,, 247. aranea spinna.
,, ,, casses uurppi. 325
,, sarcitus geriuilot.
,, imbrex Woluo.
,, 480. interfusa umbeuareniu.
,, 483. Cerberus hfllkhxnt.

AENEIS.

330 I. 70. age gfdrkpsf.
,, 102. Aquilone norduuint.
,, 107. estus cfssb.
,, 108. Notus uuestanuuint.
,, 110. Eurus ostanuuint.
335 ,, 111. brevia dxnnk.
,, 116. volvitur in caput sturzta ubar houbit.
,, 117. vertex uuerbo.

I. solutis zeergebenen.*
,, 125. emissam uzferlazan.
,, 138. illi erzagedemo. 340
,, 145. tridenti gere.
,, ,, tridenti darde.
,, 149. seditio gestridi.
,, 167. vivo saxo selpuua senemo steine.
,, 174. silicis flinses. 345

I. 176. nutrimenta cinselunga.*
„ „ fomite zumra.
„ 177. arma azzesi.
„ 215. ferinae uuildes fleiscses.
350 „ 222. fata misseburi.
„ 239. rependens uukdfrahtende.
„ 240. fortuna missiburi.
„ 247. Patavi bazzoua.
„ 254. subridens smierondi.
355 „ 323. maculosae fohes.
„ „ lyncis luhses.
„ 371. suspirans suftondi.
„ 425. sulco grauen.
„ 427. theatri thinchuses.
360 „ 432. educunt suerement.*
„ 433. nectare seime.
„ „ cellas bicar.
„ 435. fucos dremon.
„ 449. cardo ango.
365 „ „ stridebat carroda.
„ 452. ausus erbaldeda.
„ 466. Pergama hogecimbri.
„ 693. amaracus lauandula.
„ 698. sponda bettibrede.
370 „ 704. adolere steincan.
„ 727. funalia carz.
„ 728. poposcit eiscpt.
„ 739. proluit bfgpz.
„ 740. crinitus lancfasso.
375 II. 36. suspecta ungetriuuuo.
„ suspicor misstruuuen.
„ 39. incertum ungentagaz.*
„ 54. foedare eruuerdu.
„ prodo meldun.

II. 112. acernis mazaldra, maszeldra. 380
„ 126. recusat xxkdrpdb.
„ 135. ulva morigras.
„ 157. sacrata thenleidon.*
„ 190. omen heihl.
„ 204. orbibus ringin. 385
„ 303. adsto zuostun, zuostunt.*
„ symbolum zeichan.
„ 441. testudine sciltuueri.*
„ 469. primo in limine fornantigenu.
„ 470. coruscus lozonti. 390
„ 473. exuviis ursli.
„ 475. micat le˜.
„ 479. bipenni biale.
„ 484. penetralia inhusi.
„ 485. in limine primo fornantigeno. 395
„ 492. ariete heia.*
„ 494. primos eriston.
„ sub divo uzze.
„ 516. praecipites gfxxlkidf.*
„ 546. umbone ranfte. 400
„ 605. hebetat getragit.*
„ 626. ornum limboum.
„ 628. usque nohtahime.
„ 774. steterunt [comae] gruidun.*
III. 23. virgulta sumerladun. 405
„ 43. stipite selsboum.
„ timbra, satureia ueltconola.
„ serpulum heimconola.*

III. 176. corripio me e stratis ufscricco.
410 „ 195. inhorruit [tenebris] irsuarzeda.*
„ 226. clangoribus ruzzungen.*
„ 252. Furiarum hagazvssun.
„ 257. malis kinnibaccum.
„ 260. diriguit ersteuoda.*
415 „ 267. rudentes segalseil.
„ umbo bucula.
„ 289. transtris stuol. thueri.
„ 323. sortitus lozunga.*
„ 366. prodigium uoraceichan.
420 „ 385. Ausonii tuscanischen.
„ 391. fetus uuuochar.
„ 414. convulsa anageslagan.
„ 417. venit medio vi pontus sama^{r}afta.
„ 442. Averna holer.
425 „ 451. situs gelegida.
„ 453. dispendia ungenůri.
„ 461. moneri gemanot uuesan.
„ 483. subtemine uuebal.
„ stamen uuarp.
430 „ 647. lustra dierlegeron.*
„ 649. baccas lorberi.
„ 671. fluctus aequare gegrundan.*
IV. 18. taedae kine.
„ 23. [agnosco veteris vestigia] flammae gilusti.
435 „ 26. Erebi helligruouun.
„ 27. Pudor reini.
„ 35. Esto uuolanu.
„ 56. pacem frithu.
IV. biennes zuigarię.
„ bimatum zueigar. 440
„ capulus hilzi.
„ 68. vagatur uuarfoloda.
„ 71. pastor iagari.
„ 129. Oceanum uuindilmeri.
„ odorissecus spurihunt. 445
„ odorissequa leideszoa.*
„ 137. picto limbo gebrordemo soume.
„ 148. fronde loube.
„ 151. lustra leger.
„ 155. glomerant flulgdun. 450
„ 158. spumantem uzfimondan.
„ 159. fulvum rodan.
„ 180. celerem snella.
„ 185. stridens ruzondi.
„ 193. fovere brudan. 455
„ 202. sertis girigin.
„ talus enkil.
„ no, nas, nat suuimmu.
„ penates gesuasgoda.*
„ 255. humilis nidiriu. 460
„ 259. magalia huttun.
„ 261. stellatus[ensis] gesteinit.
„ 262. laena drenbil.
„ 264. telas uueppi.
„ „ discreverat underbrordeda.* 465
„ 266. uxorius queneman.
„ 279. amens erquemoner.
„ sistere gestadan.
„ 361. non sponte ungerno.
„ 366. cautis stein. 470
„ 393. lenire troistanne.

IV. 398. natat floz.
„ 407. fervet streuot.
„ 443. stridor ruzzunga.*
„ 444. frondes blęder.
„ 462. bubo uuo.
„ 474. furias uudunga.
„ 486. papaver magon.
„ 487. carminibus galdron.*
„ 491. ornos lintbouma.
„ 498. monstrat zeiget.
„ 505. secta gescidon.
„ 562. Zephyros suntuuinda.
„ 564. irarum zorno.
„ 565. praecipitare zegehurscan.
„ 567. fervere streuon.
„ concitat grûzzit.
„ 580. ferit snfkt.
„ 605. foros bodhomo.
„ 612. preces fluocha.
„ 700. croceis cruocuaren.
„ „ roscida douuaga.*
„ cantharus ehngest.
V. 7. ducunt ahtodun.
„ 51. Syrtibus griozon.
„ cestus coluo.
„ 71. favete gegazet.
„ 77. carchesia kenninga.
„ 87. notae strimolon.
„ 128. apricis abren.
„ 129. metam gicil.*
„ 143. stridentibus ruzzenden.
„ 145. carcere perrihe.
„ 146. aurigae reitritton.

V. 146. undantia lora uueinonde zugila.
„ 158. frontibus gransin.
„ 163. palmula pletda* ł plaffa.
„ 187. aemula digiu.
„ 200. arida erlechendun.*
„ „ ora munda.
„ 204. procurrentibus framscorrenten.
„ 206. obnixi anageslagenon.
„ 208. trudes furcon.
„ „ cuspide smereberga.*
„ „ contos scaltbouma.*
„ 212. prono thunnun.
„ 214. pumice tupfteine.
„ 221. brevibus thunnin.
„ 226. urget thu^{a}ng.
„ 232. cepissent beueingen.
„ 249. praecipuos furiston.
„ 252. intextus anagebrordu-der.*
„ 257. custodes magezogun.
„ 264. connixi sperd^{h}erende.
„ 265. agebat iageda.
„ 267. aspera [signis dona] gegrauene.
„ „ cymbia dranoseif.*
„ 269. taeniis nestklon.
„ 273. aggere hoi.
„ 274. obliquum inuu^{i}eri.
„ 278. arduus heigoro.
„ 285. ubere udra.
„ nobiles sunt nominatiores quam degeneres burchklinga.*

V. 306. levato geuurtemo.
535 „ „ lucida glicende.
„ 307. spicula darda.
„ „ caelatam geuolana.*
„ „ bipennis bihil.
„ 313. balteus riemo.
540 „ „ tereti simmı. r||er.
„ „ fibula la|||leia.
„ „ gemma ringa.
„ 340. consessum gesitheli.
„ 352. villis lokin.
545 „ 357. udo uueichemo.
„ 373. [se] ferebat ruomida.
„ 376. iactat uuarpoloda.
„ 399. inductus gemidider.
„ 405. insuto anagesiuuit.*
550 „ 408. versat uuarpta.
„ 416. necdum temporibus geminis neuueder^{h}aluo.
„ 421. amictum drembel.
„ 426. in digitos zeuuon.
„ 436. crepitant clafetun.
555 „ „ malae kinnibein.
„ 442. adsultibus scrikkin.
„ 446. ultro sinestakkes.
„ 449. radicitus uurcilikho.*
„ 468. fidi aequales gr&uuardun.
560 „ 484. reponit niderlegit.
„ 487. malum mast.
„ 492. exit geuaz.
„ 493. modo d^{h}uomiththunt.
„ 495. clarissime maristo.
565 „ 502. stridente ruzzendera.

V. 507. adducto [arcu] gespanninemo.
„ 513. contenta [tela] gkzekntb.
„ 520. contendit scpz.
„ 521. sonantem scenlenden.
„ 528. crinem [sidera ducunt] thunst. 570
„ 544. malum mast.
„ 546. custodem magezogo.
„ 566. bicolor fixzelaz.*
„ 580. discurrere ceuuron.
„ 584. orbibus uuesscenodon.* 575
„ 589. ancipitem beuanganan.
„ 590. signa spor.
„ 600. porro ferro.
„ 604. fidem untreua.
„ 621. genus edili. 580
„ 632. rapti zucte.
„ 640. ministrat anizit.
„ 644. maxima natu aldasta.
„ 659. actae [furore] gescunte.
„ 662. immissis inlazenen. 585
„ „ habenis zugilon.
„ 696. austris uuederon.
„ 710. fortuna missiburi.
„ 732. Averna unuunni.*
„ 735. concilia gesamini. 590
„ 742. complexibus zuouerdi.
„ 743. sopitos [ignes] berechene.*
„ 744. canae grauun.
„ „ penetralia inuuerdi.
„ 745. farre corne. 595

V. 752. ambesa samefrezenna.*
„ inertes erzagede.
„ 753. rudentes segalseil.
„ curia thinchus.
600 „ 785. excdisse umbefrezzan.*
„ 793. actis gescunden.
„ 794. foede honlicho.
„ 807. [nec reperire] viam [atque evolvere posset in mare se Xanthus] runs.
„ 818. effundit habenas inliez zugila.
605 „ 830. [una omnes fecere] pedem ruch.
„ antemnae segalgerdun.
„ 845. furare nim.
„ 852. clavum stiernagal.
VI. 21. miserum! ahles.
610 „ 22. urna lozuaz.
„ impostores theodisce bosichera.
„ 61. iam tandem uuerist.
„ lectica behdikamera.
„ Ideo interdum teudisce houbitbant dicitur philacterium modo phimbria vestimentorum perfusa modo clauata.
615 „ fungor niuzzu.
„ defungor unniuzzu.*
„ 104. inopina ungeuuande.
„ fex drosnôn.
„ defeco geliuru.
VI. feculentus druoui. 620
„ castus reini.
„ incestus unreini.
„ 150. incestat gihonnit.
„ 167. lituo heritrumba.
„ 171. personat erscalda. 625
„ 173. exceptum eruarenan.
„ 179. stabula legerun, stadalon.
„ 180. piceae forahun.
„ 182. ornos limbouma.
„ olentes stichindun. 630
„ 205. viscum mistil.
„ 214. secto gescidedemo.
„ hic formeus uuethil.
„ 257. ululare hulon.
„ ferrugo rost. 635
„ 369. paludem struot.
„ 397. adorti genandun.
„ 414. rimosa zescrundan.
„ 416. ulva merigras.
„ 551. sonantia claffende. 640
„ 616. radiis speicohn.
„ 644. choreas gartsanc.
„ 659. volvitur geflozit uuart.
„ 704. virgulta sumerladun.
„ 801. ostia gemundi. 645
„ 816. iactantior lobgeregero.*
„ incus anaboz.
„ incudo anahaf.*
„ 882. foderet biuue.
„ „ calcaribus sporo. 650
VII. vorago ubrsuelo.*
„ 28. tonsae blet^{h}dun.*

VII. 31. verticibus uueruo pl. uueruon.
,, 32. alveo rxnsx.
655 ,, 53. nubilis hibarigiu.
,, 59. penetralibus inuuerdun.
,, `leno hileichemachiri.*
,, 63. colonis lanteîouen.
,, 109. adorea liba brodinun* disge vel curninon* flathon.
660 ,, 111. solum bothum.
,, ,, agrestibus uuildun.
,, 144. diditur gemarit.
,, 165. lacessunt benechidun sih.*
,, 185. claustrum sloz.
665 ,, 186. rostra gransi.
,, 188. trabea drembile.
,, 189. Picus grunispeht.
,, 308. [nil] inausum unbegunnenes.
,, 309. Bellona uuigila.*
670 ,, 330. acuit anascunta.*
,, 347. subdit unbuualeta.
,, 351. animam ferbch.
,, 352. taenia trado, nestila.
,, 378. turbo dop.
675 ,, 380. exercent drkufnt.
,, ,, habenâ sukphxn.*
,, 390. thyrsos torson.
,, 391. choros gartsanc.
,, 417. rugis runson.
680 ,, ,, rugis arat runsodasibe.*
,, 464. exsultant scʳeccont.
,, 465. exuberat ouarscriᵉttit.

VII. 466. vapor hom.
,, pecto kembiu.
,, 490. patiens mannelamer. 685
,, 516. lacus uuahc.
,, 517. sulfurea sueuendemo.*
,, torris brant.
,, 525. decernunt scideduniz.
,, 541. promissi behezun. 690
,, 542. imbuit binazta.
,, 547. respersi genazda.
,, 552. abunde est genuchist.
,, 553. comminus gehando* hᵃnt.
,, 554. dedit geban. 695
,, 568. spiracula adhumtuitti.
,, 569. vorago uuaruo.
,, 587. fragore brohche.
,, 595. sacrilego meindadigemo.
,, 612. trabea drembile. 700
,, ,, Gabino Gabinis scimo.*
,, resero unsliuzun.
,, sera sloz.
,, serra sega.
,, 626. tergent uegedun,* furftun. 705
,, 627. arvina spec.
,, ,, subigunt uuaztun.
,, adeps unslit.
,, 628. signa guntfanon.
,, 629. positis geslagenen. 710
,, ,, incudibus anabozon.
,, 633. umbonum buckelene.
,, ,, crates hurdi.
,, ,, toracas gesarauui.

715 VII. torax brustroc.
„ 634. ocreas beiberegun.
„ 637. tessera heribouchun.
„ 664. dolones stakkillun, sueristap.
„ 665. tereti sineuuellimo.
720 „ 667. impexum unbestralit.*
„ 677. virgulta sumerladun.
„ eliceo uzerloccun.*
„ 687. liventis blauues.
„ 690. pero snuriheling.*
725 „ 693. resides erzageder.
„ 699. cygni eluiza.
„ 719. hibernis uuinterlikhen.
„ 732. caetra litherin.
„ 741. Teutonico tutisscomo.
730 „ 742. subere sap.
„ nec acrimonia unsenfti.
„ indiges inburdiger.
„ 754. cantu galdere.*
„ 767. turbatis erstoubten.
735 „ 801. palus struot.
„ 805. colo roccon.
„ „ calathis sunbrinon.
VIII. 38. Laurenti lancbardun.
„ 65. caput urspring.
740 „ 95. flexus cherunga.*
„ 105. senatus gomischi, e[h]r-d[v]om.
„ 144. tentamenta tui pepigi ersuoda, geuuinisca-foda.*
„ paterna liniamenta gelichi, gelouethe.*
„ 178. acerno mazzaldrimo.

VIII. 180. tosta geherstide. 745
„ „ canistris zeinnon.
„ 205. inausum ungenandan.*
„ 237. nitens spirtherende.
„ 239. impulit stiez.
„ 248. rudentem luondan. 750
„ 250. molaribus mulinsteinon.
„ 260. in nodum in houphon zesamane.
„ 267. semiferi halfdieres.
„ 276. bicolor zuiuaren.*
„ 285. Salii salzara vel scriccara.* 755
„ 289. eliserit erdructa.
„ 315. truncis stoccon.
„ 342. Asylum fluhthus, genathus.*
„ caper boc.
„ 354. aegida geizfel. 760
„ 364. Aude genendi.
„ 403. animae blasbalga.
„ 412. penso uuikiline.
„ 418. exesa [antra] geolade.
„ 426. polita geuiledimo. 765
„ 430. rutili rotes.
„ 435. aegida brustroc.
„ 446. vulnificus uuntdragili.*
„ 449. follibus blasbalgin.
„ 453. tenaci forcipe uasthauendro* zangun. 770
„ 489. fessi eru[v]erede.
„ 493. hospitis uuirdes.
„ 494. furiis zornon.
„ 500. flos ziere tha.
„ 506. insignia heuugethinc. 775

VIII. 516. militiam thegonod.
„ 532. hospes uuirt.
„ 553. pellis hut.
„ acrimonia unsenfti.
780 „ indiges inburdiger.
„ praecipuum mbrk, mari.
„ 585. equitatus girkt.
„ 589. perfusus [unda] gebadheter.
„ inscius ungeuuizener. *
785 „ inscitia ungeuuizini. *
„ 596. ungula huof.
„ 622. nubes regenbogo.
„ 624. ocreas beinbergun.
„ „ recocto gesodenemo.
790 „ 630. Mavortis xxkggodes.
„ 634. mulcere lorcon.
„ 636. consessu gesithili.
„ 642. [Metum] in diversa [quadrigae distulerant] bistūmulot.
„ 657. dumos hxrstk.
795 „ 660. virgatis striphahten. *
„ 662. gaesa dardb.'
„ 681. patrium mkthfkm.sgfmp.
„ 700. [saevit] medio in certamine [Mavors] bfdfnhbla.
„ 703. Bellona vuigilla. *
800 „ 704. intendebat spien.
„ 710. ferri geuuort uuerthan.
„ 722. incedunt zuogiegun.
„ 724. discinctos herzagede.
„ inhabiles milicię zagen.

VIII. 729. parentis heren. 805
IX. 30. amnibus runsun.
„ 32. alveo canele.
„ 35. mole uuardun.
„ 38. eia uuolnu, uuolnu.
„ 41. Fortuna missiburi. 810
„ 44. ira zorn.
„ 54. fremitu brahte.
„ 57. turbidus zorneger.
„ 59. ovili euuiste.
„ 60. fremit [lupus] grinit. 815
„ „ caulas xpxxkst.
„ 87. picea foraga.
„ taeda chkfn.
„ 125. revocat uuitheruuacta. *
„ „ [revocatque] pedem [Tiberinus ab alto] rxnsa. 820
„ 164. discurrunt cergabun * sich.
„ 170. explorant erspietun, ersuohtun.
„ „ pontes stigun.
„ 190. porro ferro, uuolno[v].
„ 231. admittier zuogelazan uuerdan. 825
„ 240. Fortunâ, stadu, ualgu, ernoste.
„ 254. mores chnehtheit.
„ 257. [immo ego vos, cui sola] salus [genitore reducto] gero.
„ 259. penetralia inhusi.
„ 260. obtestor besueriu. 830
„ 265. talenta geuuagi.

IX. 288. in[que] salutatam ungequidheda.*
,, 318. lora zugilon.
,, 320. res stada.
835 ,, 325. tapetibus tepidun.
,, 326. [toto] proflabat [pectore somnum] uzsnudda.*
,, 330. aurigam reitrhittihl.
,, 336. luserat gelahchoda.*
,, 337. protenus samanhafto.
840 ,, 347. comminus gehafto.*
,, 348. recepit uuitherzo.
,, 352. religatos gebundeniu.
,, 359. phaleras sadalgareidi.
,, ,, bullis castun, bothemon.
845 ,, 360. cingula insigili.
,, 365. [galeam cristis] decoram genupdan.
,, 373. sublustri [noctis in umbra] in themo luzzilliehte.*
,, 379. divortia uuegecheron.*
,, 381. ilice slateichi.*
850 ,, graminosa grasagkx.
,, 383. rara engi.
,, cognomen genanno.
,, 385. regione hblfu.
,, 408. fastigia uirstboumon.*
855 ,, 409. turbare geirran.
,, graminosa grasagiu.
,, 388. stabula sueiga.
,, 417. aure oren.
,, 418. tempus thunuuenge.
860 ,, 419. tepefacta eruuarmet.

IX. 423. recluso [ense] erbrotdenemo.
,, 434. collapsa gehaldit.
,, 441. rotat uuarfta.
,, 454. concursus zuoloufe.
,, 464. rumoribus marin. 865
,, 472. fluentia rinnindiu.
,, 476. radii spk|||||lxn.
,, radius uuirdil.*
,, 476. pensa uuickilin.
,, 479. prima erst, irista. 870
,, 484. copia stada.
,, 487. produxi uzdruog.
,, ,, pressi (oculos) bededa.
,, 489. tela uueppe.
,, peplo tuckhl. 875
,, 493. Figite sciezzent.
,, 505. testudine sckltuufri.
,, 506. vallum spkzzxn.
,, 522. pinum dbrt.
,, 524. vallum spkzzxn. 880
,, 526. strages uuallb.
,, 530. pontibus stfgxn.
,, 537. tabulas sckndflxn.
,, 539. [retro] residunt gfuukgchxn.
,, 543. confixi eruuerdit. 885
,, 553. venabula uueidespiezi.
,, 569. fragmine stucche.
,, 577. strinxerat gerizda.
,, 587. egit uubrpda.
,, ,, habena slkngersnuri.* 890
,, 589. diffidit spielt.
,, 593. minorem iungerun.
,, 594. nuper niuuues.

IX. 595. digna ciuscu.
895 „ „ indigna unciuscu.
„ 598. obsidione bihseze.
„ 602. [fandi] fictor lugeneri.
„ 608. rastris egidun.
„ 609. teritur gebouut uuirdit^{h}.
900 „ 615. choreis gartsangon.
„ 616. manicas stuchun.
„ „ redimicula zieri.
„ 618. tibia suegala, piepho.
„ 629. cornu petat stickht.
905 „ 638. crinitus lbncfasso.
„ 665. intendunt spienun.
„ „ amenta laza.
„ 674. patriis heimelichen.
„ 680. Athesim etisa.
910 „ 681. intonsa unbestunbelodun.*
„ 682. nutant uuagxnt.
„ 698. cornus cxrnilbpxm.
„ 701. pulmone lxngxn.
„ 702. Meropem grxonspfht.
915 „ 705. phalarica sflfscoz.
„ 711. saxea pila stfningfrxstk.
„ „ recumbit gflkgkt.
„ 720. copia stadb, frkst.

IX. 723. fortuna mksiburi.
„ „ agat chfrdb. 920
„ 725. obnixus etgbgbnspkrthfrendfr.
„ 730. inertia uueinchun.
„ 732. sonuere scullun.
„ 736. emicat furkscrkhdb.*
„ 740. subridens smkfrendk. 925
„ 747. versat uufrukt.
X. 6. sententia sethb.* reht.
„ 12. arcibus hoin. festin.
„ caluus caleuuer.
„ 21. tumidus muotgeiler.* 930
„ 23. quin nobf.
„ 46. obtestor bksuerku.
„ 47. nepotem betherquomon.
„ 58. dum xnzxn.
„ 60. solum hfrdstat. 935
„ 79. pactas gemalida.
„ 96. fremebant thkpzfnt.
„ 99. murmura thpz.
„ 107. spem gidhingi.
„ 122. rara thunneru. 940
„ „ corona scbru.
„ 140. armare [veneno] gflxpbpn.
„ 169. goryti bogenuoder.

GLOSSAE, QUAE IN FOLIO 42 CONTINENTUR.

Olor Eleuiz.
Parix meisa.
Peringellus Vinco.
Vultur Giro.
v. Merops ł Loaficus Gruonspeht.
Cuculus ł Psitacus Gok.
Cornicula Crecula*.
Pica Agalstra.
Cignus Elemz.
x. Grus Crano.
Hupopa Wideopa.
Ciconia Strok.
hirundo Sualauua.
Passer.
Turtur turtulduba.
Caradion ł Laudula.
xv. Lucinula natgala.
Mergus duchere.
Pavo Po.
Phicedula Sneppa.
Strucio.
Filomela.
Bubo huc.
xx. Lucifuga huchela.
Onocrotalus Wazzerhunt.
Necticorax natram.
Passerarius Wigo.
Frodium doniclin.*
Frodum.
xxv. Capis Falco.
Accipiter hauok.

Vespertilio Flethermus.
Castor biuer.
Castoreum.
Merula ansia.
hibex steinbuc. xxx.
Betriscus uurendo.*
Coturnix Watala.
Ortigo meira.*
Rinocerus vrhunt.
Ericius igil. xxxv.
Ardea heipo.
Gallinacius cappo.
Scarabeus.
Papilio Pifultra.
Fucus drano.
Vespa wespa. xl.
Crabro horneiza.
Turdus Stara.
Gripes Gripho.
Palumbus holeduba.
Pullus hunt. xlv.
Perdix Rephount.
Frondator sphet.
Capedo Cappa.
Graculus hruok.

Nomina Herbarum.

Plantago Wegebreda. l.
Mallia Papilu.
Anetum dilli.
Saturcia Scarabeia.
Serpillum Conala.

LV. Scareia Scarabeia.
Nastucium Crasso.
Cucurbita Curuuiz.
Libisticum lupistedila.
Marrubium Andron.
LX. Maratrum Fenekal.
Caulus Col.
Puleum Puler.
Cerfolium kiruela.
Abrotanum Auarata.
LXV. Ceppe lok.
Absindium wermoda.
Pepones pethemo.
Urtica nezila.
Robur et quercus eich.
LXX. Fraxinus asc.
Alnus erla.
Salix wida.
Populus belzbovm.
Platanus aorn.
LXXV. Corilus hasal.
Paliurus hagan.
Vepres Bremon.
Malus Afaldra.
Pirus bireboum.
LXXX. Abies Danna.
Viscus Mistil.
Carpenus Hagan.
Tremulus Haspa.
Dumus Dorn.
LXXXV Sentes Ahorna.
Ornus Hor.*
Pitea foraha.
Ulmus melin.*
Cerasus kirsboum.

Tramasca mazaldra. XC.
Sambucus holender.
Fusarius Spiniliboum.
Sanguinarius hartrugulin.
Persicus Persihcboum.
Juglandis Nuzboum. XCV.
LePus Haso.
Castor bivor.
Lustrus otter.
Capreolus Rech.
Verris Ber. C.
Caper, capra buc.
Ibix Steinboc.
Onager Scelo.
Alx Elo.
Rinocerotes unicornis. CV.
Griphes Griph.
Linx Luhs.
Simia aphin.
Cenophalus hunthobido.
Iricius Igil. CX.
Istris.
Mustela Wisela.
Sorix Mus.
Grillio Heimelo.*
Scarabeus wibil.
Talpa mulwerp. CXV.
Aenum kezel.
Iris. iridis Rechenbocho.
Iris. iris Dee nomen.
Hiris. iris thronus dei.
Chilindrus vel Tophus Duche-stein. CXX.
Sciniphes mucca.
Ventibrum vel vannus wan.

ANNOTATIONES.

1) Occurrit semel forma literae c simillima literae l, a qua nisi lineola ad caput adfixa non distinguitur: scriptum enim est 241 gi(il (501 praebet codex gicil). qua forma adhibita nec non litera n in h mutata, evadit: cehe steccon. conferre licet vocabularii Selest. sexti glossam 347 ad nostrum hunc locum pertinentem: lentas hastas zaha scafta. 3) Mhd. wb. II. 2, 25 b. 4) VGl. thistil. 13) Mhd. wb. II. 2, 653b. 14) eadem qua ante literae c forma usi elicimus scalteibi, quae vox obvia est gl. Jun. D. p. 325 Nyerup: ilex scaldeiche; eandem facile restituimus 231: aesculus slaheic, cum, quod lt pro h ponimus, vix coniectura possit appellari. 849. vero in glossa: ilice slateichi l excidisse videtur. 15) Servius a. h. l: ad Cortynia, ubi fuerant aliquando solis armenta. 25) VGl. huliz. 27) Graffius (IV. 1073 sqq.) affert formas hizza et heizi; nostram in dialecto saxonica reperi: hitti, psalm. 18, 7. 29) hoc est: bisingon. 30) VGl. ruaz. 31) scilicet uachaldra. tale ŀ pro h suprascripta haud infrequens est in manuscriptis inde a saeculo XI. 38) haec annotatio in margine ad versum 62 asscripta est. apud Servium (ed. Lion.) nihil inveni nisi hoc ad eclogae primum versum annotatum: apud Theocritum est una ecloga, quae appellatur *φαρμακεύτρια*. 39) glossae ad Heinrici summarium German. IX. p. 28, 95b praebent: vitte walken. cohaerere puto vocem walchart Servat. 594 et utramque derivandam esse a verbo walgen id est moveri. 40) apud Graffium (I. 491) est îsarna: sed inter îsena et îserna eadem intercedit necessitudo quae in Conradi de Ruolando carmine p. 135, 3 inter 'mit iseninen banden' codicis P et 'mit iserninen banden' codicis A. 41) haec forma sola nostro monumento probatur (cfr. 205, 479, 733), quae propius ad anglosaxonicam et borealem (gealdor; galdr) quam ad theodiscam (galstar) accedit dialectum. 47) l. gartsanc. cfr. 900 gartsangon. 48) VGl. canis braccus. 52) Graffius compositi, non simplicis verbi exempla affert (IV. 142). sed eodem, quo hic, loco occurrit simplex in gl. Sel. 6, 572: strepere gakicen. confer praeterea Mhd. wb. I. 457a, glossas apud Mone, anzeiger VIII (1839) p. 396: gracillare sicut gallina gahzen. 58) l. gfuukchxn. 62) VGl. atuh. 64) nescio an puncto inter r et b collocato vocalis *i* significetur, ita ut legendum sit loriberi. 66) vox scorza quae ad latinitatem mediam natura pertinet (D. Cange ed. Henschel. VI. p. 125a: scorza vox italica, cortex, Gallice écorce) in Batavorum linguam penetravit, (cfr. Hoffmanni Hor. Belg. VII. p. 8. (glossarium Bernense) scorse cortex, p. 14. schille of een scorse cortex, p. 19. siliqua draf ł scortse) ubi etiamnum reperitur (Winkelmann, holländ. wb. p. 280a: schors, f. rinde, schaale.). 68) *fiscina*, in margine posita, spectat ad fiscellam versu 71. obviam. 72) Servius ad Georg. I. 58: castores autem a castrando dicti sunt. virosa autem

aut fortia, aut certe venenata. nam licet sint multis remedio, tamen praegnantes eorum odore abiiciunt et egerunt partum. — ante syllabam *buu* vel *bun* literas nonnullas temporum iniquitate exstinctas esse, Herzius me docuit. suppleo in hunc modum: lupbun. cfr. Reincke Vos ed. Hoffm. 6815. ik hebbe ên gelubbet, Hor. Belg. VII. (gloss. Bern.) p. 7. ghelubbet spado, lubben castrare. de forma vide 942. 74) VGl. ergo age pidiu uuola. 78) VGl. uuichun. 79) VGl. luuinun. 81) Graff. VI. 908 praebet uzsuizzida, Konradus de Megenberg 272, 22: der switzet sein aigen pluot auz. 89) puto legendum esse uugalcrut. 90) hanc vocem, ad versum 120 in margine notatam nec aliis locis animadverti nec intellexi. 98) idem vocabulum adest 279, quod aliud nihil mihi significare posse videtur, quam calicem, gemmam floris (Grimm d wb. II. 447.).

100) Serv. ad 151: robigo est vitium obscoenae libidinis, quod *ulcus* vocatur. — de 'ango' cfr. quae annotavi ad 304. 102) VGl. chlettun. 106) apud Graffium IV. 557 et in glossis Jun. D. p. 318: tubulus clepel, est haec vox masculina fortemque declinationis modum sequitur. 107) nostra forma ex principali mazsahs ita derivata est, ut extrusa h ante s assimilatisque literis z et s, altera a in e attenuaretur. 108) l. azzusi. 111) VGl. stegila (l. flegila). 112) VGl. slitun. 114) cfr. gl. Sel. 4, 21: arbuteae crates ziunin nappha. 115) VGl. uvanna, id quod solum Graffius I. 885 habet. *wan* vero occurrit CXII et in gl. Jun. D. p. 282: ventilabrum wan. 117) VGl. linda arbor. 118) VGl. pua^c^ha. 121) l. duchstein cfr. CXX; cylindro uuellistain gl. Sel. 4, 76. 123) apud Graffium (I. 1040 sqq.) exstant muwerf(o), muwerft, multwurf; muluuerp adest CXV et Germ. IX. 19, 11^b^. 124) VGl. chreta. 126) VGl. amstra ł angar. 129) l. gethrusc. 130) Serv. ad 192: et hoc dicit: si in *amygdali* floribus folia semper abundaverint. etc. 131) Mhd. wb. I. 778^b^; gl. Jun. D. 281; Mone, quellen I. 302, 14: acus caf, 308, 280: palea, acus caff. 134) VGl. olidro^v^sa. 138) VGl. uuildun haparun. 140) Graffius VI. 753 strimilî(n) ponit secutus glossas VG2. in quibus est st^h^milin; rectius autem praebet codex Am. 305, ex quo glossae VG2. descriptae sunt, strimilon. 141) VGl. girunnana. 142) Graff. VI. 367 composita verba affert; simplex occurrit in gl. Sel. 4, 79: spizzint, 6, 473: spizcit. recentiora exempla invenies in Mhd. wb. II. 2, 515^b^. 147) pertinet glossa ad v. 262 obtunsi. 148) VGl. harluvi. 149) VGl. uueppi. 151) haec glossa theodisca non est, sed latina. legendum enim est: caldarii (D. Cange II. 28^c^.). 159—160) voces marginales spectant ad 'falcem' in versu 348. 161) scriba igitur voluisse videtur: manuthuuendinga. wendung nusquam inveni nisi apud Haltaus p. 2076. 164) haec glossa in margine est, item 171, quae referenda est ad vers. 371: Euri. 165) tandem aliquando confirmata est ea vocis struot significatio, quam coniectura iam diu viri docti assecuti sunt, vide Muellenhoffii Monum. p. 473; fluminis nomen Unstruot recte mihi videtur Förstemannus (namenbuch II, 1438) forma Onc-struot in auxilium vocata explicasse. 170) l. nortostanuuint. 177) l. ceisende. VGl. ziesento. 178) haec vox mihi plane obscura est. 182) gl. Jun. D. p. 268: laudula lewerca, cfr. Muellenhoffii glossarium ad Quickborn p. 344. 185) VGl. argoz. 186) probatur haec forma voce uuindumemanoth Graff. II. 797, Mhd. wb. II. 1, 58^a^. 189) Diut. II, 274 populus belit ł albere; belzboum

LXXIII; Nemnich, wörterbücher der naturgeschichte (Lipsiae, sine anno) p. 53: belzboum populus; item Frisch. I. p. 80c. cfr. glossas Colon. apud Haupt. XIV. 186, 6. 196) VGl. ahorn. 197) VGl. lîpoum. 198) VGl. snitilinc. 199) Nemnich l. c. p. 86: bratbirn a) eine plattgedrückte birn. b) eine abänderung der pfundbirn. Frommanni in libro qui est de dialectis Germaniae, tomo V. 64 affertur vox brådbearen ex comitatu Marchico.

200) Nemnich p. 342 idem esse 'kürbissbirn' ac 'pfundbirn' contendit. 201) hoc est: fruthruuon. compositum inveni in gl. ad Heinr. summ. Germ. IX. 21, 30b: uriedruuen, ubi ie metaphonesin indicare videtur. 202) vocis kelketron, punctis subiectis deletae gratia vide gl. Jun. D. p. 286: torcular kelkterre. 207) VGl. farm. 208) Mhd. wb. II. 2, 616b. Wackernagel apud Hauptium VII. 131; gl. Admont. (Haupt. III. 381a.) duchistein. Mone, anzeiger III. (1834) p. 243, 224: cala duchstein. 210) iuui in margine est. VGl. iuua. 211—12) item in margine notatae sunt; et spectat picea ad 257: piceae, putredo ad 262 putri. 213) exceptis duobus locis apud Graffium IV. 309, ubi est grebila polinctores (h. e. sepulturae curatores. D. Cange V. 332.), semper haec vox significat paxillum. 215) Mhd. wb. II. 2, 121b. 216) VGl. chamara. vocem camerata eodem hoc loco deprehendi in glossis ad Vergilium Berolinensibus. 218) descendit fortasse hilouuua a verbo helan, sed ex fine -ouuua pro -awa laboro. 223) VGl. tochun. 225) VGl. spiszen. 228) Mhd. wb. I. 227b. VGl. hulisis hûlis. 230) l. hpxxxn. 231) nihil video, quo haec glossa, quae in codice locum tenet circa vers. 426, apte referatur nisi ad vers. 291: *aesculus* in primis. 233) VGl. podama. 234) VGl. suibogin. 235) melius esse arbitror, legere: xxfkthvn, omissa n, quam vocabulum derivare a verbo ûffindan, praesertim cum aliis locis nth non reperiatur. 236) comparo goticum adjectivum ufaiþs. 237) VGl. dincstat. 238) VGl. dincstetin. 240) substantivum femininum statuo beiti a beitjan (Graff III. 65) saxon. bêdian, anglos. bædan ducendum significansque impulsum, vim, pressionem. 244) apud Graffium IV. 649 sola adest notio 'concentus sonorum'; sed in glossis Verg. Tegerns. Aen. VII. 615 voce inchquetani vertitur assensus. 245) VGl. chelor. 246) VGl. chust. 248) VGl. annotant ad 247: lumbos gophun. 250) VGl. rotun. 251) ad nom. neutr. pl. supplendum est *ros*. 252) VGl. tusingemo; gl. Sel. 4, 101: tusinemo. 253) l. thrasindi. VGl. volvit drasot. 257) VGl. framahalda. 261) bremo in margine notatum est. VGl. premo. 262) vocantur ligna, quibus suum colla circumdantur, kamp. Schmeller Bair. wb. II, 300. 263) l. rkngxn. 264) VGl. cherre. 265) cfr. Wackernagel, Basler bischofs und dienstmannen recht p. 33, § 6, 2. VGl. azigiu. 266) pertinet ad v. 175: ulvam; item 275 ad v. 240: exaestuat. 267) cfr. p. 10. VGl. halaphtran. 270) VGl. sapoh. 271) cfr. p. 10. 276) VGl. ripit. 285) îsilla Graff I. 485; ihsilla Germ. IX, 24, 66; ihilla gl. Jun. H. p. 389; hîchela Sumerl. 15, 57; unde haud longe abest nostrum kichilla, quod equidem apud Batavos tantum scriptum inveni: Hor. Belg. VII. p. 13: stiria kekel of dropel; p. 19: stiria een kikele. 288) l. frthxspn; gl. apud Haupt. V. 202a: terranea erdhus. 292) Brem. wb. V. 161 praebet waddik, wattke serum lactis; gl. Jun. D. p. 285: ceru autem est wefzech. (l. wetzech). VGl. chasiuuazzar. 293) Graff IV. 613 affert farchront. 294) VGl.

ursloufun. nostra forma integra esse non videtur. fortasse o excidit post l sive u, si eam formam adhibitam esse putas, quae est apud Jeroschin (slûf). 295) Mhd. wb. I. 893ᵃ. 297) marsithila non novi: posterior pars nescio an cohaereat cum sittir-. 298) VGl. heil.

300) VGl. chelasuht. 301) cfr. p. 13. 302) quamquam multae occurrunt voces, quae singultus sensum exprimant, tamen nulla satis prope ad literarum ductus nostrarum accedere videtur, ut hoc loco probabilis nominari possit. taceo igitur, si quid conieci. VGl. snophezungo. 304) gl. Jun. H. p. 406: pustula angseta; gl. anglosax. apud Mone anzeiger VII. (1838) p. 147, 626: pustula angsetae; eodem loco gl. Amplon. (Jahn's archiv für philologie XIII. p. 361, 178) praebent, mendo illato: pustula angreta. prior pars est illud ango, in quod incidimus 100. VGl. angvezzin. 307) VGl. pinivue^v^rg. 308) VGl. angvn. 310) VGl. spilder. 315) VGl. trenun. 317) VGl. diozent. 319) VGl. gvvinnan. 320) VGl. olm. 321) VGl. fledarmusin. 322) VGl. hornuz. 324) VGl. spinna. 325) l. uuippi. 326) cfr. p. 26. adnotata est glossa ad v. 249: sarcire ruinas, item 327 ad v. 296: imbrice. 327) cfr. Mhd. wb. III. 665ᵃ. 330) h. e: gedrip se. 338) l. zergebenen, cfr. 821: cerga bun sich. Mhd. wb. I. 506ᵇ ubi adde Gudr. 21, 4: diu zergæbe gar ir hant. 343) apud Graffium VI. 749 gistriti inferendum est ex forma gistritiu ibi allata. 344) selpuua non intelligo: puto, vocem sicut postea 391, 392 non ad finem esse perductam totamque glossam hoc modo scribendam: selpuua(ssenemo), se(l)*u*emo steine. selp enim id exprimit, quod sine ulla arte factum est: cfr. selbseil grâve Ruodolf p. 23, vel id, quod de se ipsum natum est: sic glossae in Sedulium apud Hauptium V. 209—11 vertunt: non nato (musto) — agitur de aqua in nuptiis Canaeis in vinum mutata — selbuuasneme. 346) Graffius V. 688 nihil praeter cinselôd habet. 347) l. zuntra, ut est fortasse in ipso ms. 349) cfr. p. 10. 352) VGl. casum missipuri. 353) cum Vergilius Patavium in Venetia situm denotaret, glossator urbem cognominem ad Danubium sitam tangi putavit. 355) l. fehes, ut ipse codex indicare videtur. 360) Gl. Sel. 6, 140 — pertinet ad Georg. IV. 557 — confluere cisamine suerimen; Konradus de Megenberg 290, 21: alsô daz si swärmen (fetus emittere) wellent. utrumque sicut nostrum de apibus dictum est. 363) l. drenon. 365) VGl. char. 372) VGl. eisgota. 374) VGl. mihilfahso. 377) adjectum est 'suspicor' ad 'suspecta' v. 36. 377) apud Schmeller. I. 76 inveni 'unendig'. 379) pertinet ad v. 83 'sub proditione'. 382) l. merigras, id quod ipso fortasse in manuscripto literis exaratum est. 383) non intelligo, quid glossa sibi velit. an legendum est: thenc- vel thinceidon, ita ut exprimatur: sacrata iura? nec est quod offendas in vocis eid flexione debili; nam debilem flexionis modum saepe in nostro monumento usurpari, antea demonstravi exemplis allatis. 384) l. heil. 386) psalmi Trev. 108, 30 adstitit zustunt; zuostun in altero margine est, quod mihi calami lapsus pro zuostunt esse videtur, nisi legere mavis: zuostan. 387) Servius ad v. 377: bene addidit fida, ut ostenderet *symbolum*. 388) Graffius I. 930 praebet sciltuuerida. VGl. sciltfolche. 389) VGl. fornantigemo. 391) cum nostra vox, quantum video, nihil sit, eo modo eam supplendam esse censeo, quem VGl. quae praebent ursloufen, indicant. 392) ne hoc quidem vocabulum integrum potest esse. restituendum est ducibus

his formis: micat lecheezat VG. III. 439; lechezta micat Prud. 1. (Graff II. 151); lechazzat micat gl. in Prud. apud Hauptium X. 370. ceterum moneo, versum Georg. III. 439 eundem esse quam hunc nostrum Aen. II. 475. 396) Schmeller. II. 128: die haien, die hai, der haien, die heye trusorium, fistuca, verbum heien tundere; geheien iacĕre Frommann dialecti Germ. IV. 171. 399) huc etiam pertinet fulgdun 450. utrumque a voce volc derivo comparoque verbum boreale fylkja Sigurdakv. II. 23, quod significat: in acie collocare. quam significationem optime convenire in utrumque hunc locum inspecto Vergilio animadvertes.

400) VGl. ranto. 401) Mhd. wb. III. 80 citat ex glossis apud Mone IV. 232 træegen lassare. 403) h. e: nohtahnne pro nohthanne. 404) Graffius IV. 300 composita praebet, non simplex. 406) l. selfboum. 407) Serv. ad v. 85: Thymbraeus Apollo dicitur ab agro Troiae vicino pleno *Thymbrae*, quae *Satureia* dicitur. huc adiuncta est vox serpulum, quae apud Servium non exstat. heimconola nusquam inveni; saepe occurrit gartconola. 410) Mhd. wb. II. 2, 765[b]. 411) Mhd. wb. II. 1, 755[a] Zarnkius haec dicit: 'riuzunge, st. f. sternutatio, führt Ziemann auf, sumerl. 4 citierend, wo ich das wort nicht finde'. cum vero summarium Heinrici initio libri dicti 'sumerlaten' typis exaratum, alphabeticum sequatur ordinem, nec ullae in pag. 4 voces obviae sint, nisi quae a litera c incipiant, sub litera s quaerendum est. ibi reperies p. 16, 53 sternutatio ruzunge, p. 16, 83 serticio (l. sterticio) ruzunge. 412) de hac forma vide Grimmii mythol. 992. 413) l. kinnibaccun. 414) cfr. Graff. VI. 658; Hoffmann Hor. Belg. VII. p. 6: stiven rigere. 416) pertinet ad v. 286. vide G. Grimmii annotationem ad gloss. Wiesbad. 109. (Haupt VI. 321 sqq.) 418) Diefenbach glossarium latino-germanicum mediae et infimae aetatis. Francof. a. M. 1857. p. 543[c] praebet losung, lossung, lottung ex vocabulariis recentioribus. 420) Meregarte (Muellenh. Mon. p. 70, 3): in Tuscâne, Kaiserchr. 17119: ein laut heizit Tuskân; Eraclius 1227 Tuskân; ib. 4421 ze Tuskâne; Tyrrhenus thuschanisga gl. in Verg. Berolin. Haupt V. 208, 68. 422) Graffius VI. 765 exempla petit ex solis glossis Vergilianis: adde gl. in Sedulium (Hpt. V. 210): actis (securibus) anageslagenen. 425) VGl. gilegida. 426) VGl. ungifuori; sic hoc loco legendum est: ungeůri. 429) Servius ad v. 483: subtegmine i. e. filo quod intra *stamen* currit. 432) Mhd. wb. I. 582[a]. 434) VGl. lusti. 437) VGl. uuolnu. 439—40) Servius ad v. 57: bidentes autem dictae sunt quasi *biennes*, quia neque minores neque maiores licebat hostias dare. sunt etiam in ovibus duo eminentiores dentes inter octo, qui non nisi circa *bimatum* apparent. 441) alium locum toto libro quarto, quo haec glossa possit referri, non inveni nisi Serv. ad v. 262: hic *capulum* aut vaginam, at in illis ferrum. usitatior forma est helza. dubito an helzi gl. Sel. 39, 119, hilze gl. Jun. D. p. 288 huc an ad helza pertineat. 445—446) Serv. ad 131: odorisequum quod odorem sequitur. vox leidezoa eodem modo formata est quo leitihunt Graff. IV. 976. 444) l. gebrordedemo: cfr. 465, 522. 449) VGl. leger. 457) asscripta est vox ad talaria v. 239. VGl. talaria nechala (l. enchala) sporun. 458) Serv. ad v. 245: tranat; transvolat: ut (Georg IV. 59): *nare* per aestatem liquidam suspexeris agmen. 459) vox 'penates' hoc libro vv. 21 et 598 obviam se fert. 462) VGl. gisteintaz (scil. swert.). 464) VGl. uueppi. 466) VGl. tu quenoman. 473) recurrit eadem glossa 486. in-

specto textu latino videbis, inesse significationem rigendi in verbo. compar igitur est locus quidam Elisabethae: manigen wêhen kursît, die von golde strebeten, quem Hauptius (ad Engelh. 3046.) recte interpretatus est, cuius sententiam sequitur Riegerus in glossario Elisabethae. 468) sistere occurrit v. 489. 476) VGl. avis ûvo. 477) VGl. Georg. III. 244: in uuotunga. cfr. Grimmii mythol. p. 121, Haupt. XII. 403 482) est 'gescidon' infinitivus. 487) 'concitat' fortasse spectat ad 'fatigat' v. 572 vel ad 'stimulat' v. 576. 492) Mhd. wb. III. 53 b; antiquiora exempla sunt gl. Sel. 6, 529: roscida towiga, gl. Innsbr. apud Mone, anzeiger VII. (1838) p. 598, 764: roscida towike. 493) nihil aliud hoc esse puto, quam canterius vel cantarius hengest; sed quo pertineat, dicere non possum. 496) in margine glossa adnotata est ad 'cestu' v. 69 VGl. plicholpun. 497) VGl. giiaezet.

504) VGl. reitlihtiles (l. reitrihtiles). 507) idem vocabulum obvium est 652: blet^h^dun. gl. anglos. apud Mone, quellen I. 315 b: palmula arbled; arblaed palmula remi (ar est remus) citat ex Aelfrico Bosworth, dictionary of the Anglo-Saxon language p. 9 a. itaque illa suprascripta h 652 falsa esse videtur; ego in eam me converto sententiam, vocem esse confusam cum plehta pflihta (h. e. prora). — in altero vocabulo l ex p correcta est. 508) l. iligiu, quod codex ipse fortasse exhibet. 509) Mhd. wb. I, 956 b. 511) VGl. scorrenten. 512) VGl. praebent anagislagener adscriptum ad 'illisa'. 514) haec vox mihi ignota est. 515) Mhd. wb. I. 229 a. 517) VGl. tufsteine. 525) VGl. g^in^ota pro g^ia^ota id est iagota. 527) an legendum est: drancstof pro drancstouf? quamquam huius compositi exempla afferre non possum. 531) hoc loco glossator adiectivum 'arduus' cum ardeae avis nomine confudit. 533) haec annotatio est in margine iuxta v. 302, ad cuius verba: 'quos fama obscura recondit' spectare videtur. glossam theodiscam lego: burchilinga, a burc derivandam. alibi eam non reperi. 534) l. geuurftemo, praeeuntibus VGl: givurptemo. 537) agnoscendum hoc loco est participium verbi fortis bil, bal, bâlen, boln, de quo vide Mhd. wb. I. 117 a sqq. 540) nescio an hoc sit: sineuuerualer (Graff. IV. 1238). 541) l. lauileia. 543) VGl. gisidili. 553) VGl. in cêhun. 558) Diefenbach. l. c. praebet p. 482 d: radicitus wurtzlich. 561) VGl. mast. 567) Graff. V. 685; gl. Sel. 6, 53 = Georg IV. 435: acuunt cennint; Mhd. wb. III. 870 b. 569) cfr. p. 10. 573) scil. ros. Graff. III. 426 praebet fizzilfeh, item Germ. IX. p. 19, 6: wizzeſuech ros. solum adj. fizzil non inveni. pertinet huc nom. pr. Sintarfizzilo. cfr. Haupt. I, 5; XII, 306. 575) cohaeret haec vox cum uuescunari auriga (Graff. I. 1082), weskinaro aurigarum gl. Sel. 25, 16. 589) Graff I. 883 exemplis ornat wunna, wunni, unwunna, non unwunni. 592) Mhd. wb. II. 1, 589 a. adde Entecrist fundgr. II. 129: die dar inne warin berohin; ad Walther 34, 35 (p. 162): sô dem fiwer ist berochen. 594) Graffius hanc vocem ita proponit, ut significet 'viscera'. 597) nescio an ad tristes v. 734. referendum sit; item dubium est, an 599 curia ad 'forum' v. 758 pertineat.

605) nihil aliud significari mihi videtur, quam ahd. mhd. ruc i. e. motus. nec vero ipsum terminum technicum pedis h. e. Servio auctore, funis, quo tenditur velum, sed totum enuntiatum: 'fecere pedem' respici puto, ita ut ad ruch supplendum sit verbum aliquod velut gâbun. 606) Serv. ad v. 832: cornua, *antemna-*

rum extremitatem. 611) l. bosuichera. spectare videtur ad v. 24: *supposta*que furto. 612) l. nu erist (cfr. Graff. II. 979). 613) Serv. ad v. 68: simulacra brevia, quae portabantur in *lecticis*. 614) hanc ad v. 74 adscriptam annotationem apud Servium non inveni, nec quid sibi hoc loco velit, explicare possum. 615 – 616) Servius ad v. 83: *defuncte* autem, liberate. nam dicimus *functos* officio, qui officia debita complerunt. 618—20) glossae sunt in margine notatae ad v 141 'fetus'. non sunt apud Servium. 619) legendum est: geliuteru. Graff. IV. 1108. 621—622) utraque glossa reperitur in margine iuxta v. 150; Serv. ad. v. 150: incestat polluit, et incestus est quaecunque pollutio. itaque 'unreini' hoc loco substantivum videtur esse. .630) haec est nota marginalis quam referendam esse censeo ad v. 201, in quo est: ad fauces grave olent*is* Averni. 631) VGl. mistil. 633) vocabulum 'formeus' apud Cangium nisi III. 370[a] (formeum sanguis calidus, id quod in nostrum locum non convenit) non reperi. gloss. Bonn. apud Hoffm. ahd. gl. p. 25 praebent idem uuethil formeus; puto, vocem 'formeus' idem significare quod flabrum, flabellum, eamque referendam esse ad v. 230: 'ramo felicis olivae', prope quem in margine est collocata. 635) Serv. ad v. 303: nam lugubrem esse hunc colorem ostendit dicens (G. I. 466): cum caput obscura nitidum *ferrugine* texit. 640) VGl. chlafenta. 641) l. speichon. 645) VGl. gimundi. 646) cfr. lobogerni iactantia Graff. IV. 236. 647—48) pertinent hae glossae ad v. 848 'excudent'. sed, quid sibi *anahaf* velit, nescio, cum de anahae (a hâhan), quae forma etiam aliquanto recentior videtur, cogitari non possit. 649) l. hiuue, id quod fortasse codex ipse exhibet. 651) dubito, an 'vorago' sit annotatum ad 'verticibus' v. 31. Graff. VI. 874 suello ita affert, ut significet tuber. Mhd. wb. II. 2, 792[a] praebet überswal. 657) nescio, quo glossa nisi ad 'nubilis' 53 pertineat. Mhd. wb. I. 960[a] citat ex Kchr. 73[d]=12166 Massm.: iane sult ir die *hîleich* nicht *machen;* cfr. huormachære leno Mhd. wb. II. 1, 17[a]. 658) l. lantuouen. circumflexus indicat diphthongum, vide G. Grimmium ad Ruol. liet p. V. 659) adiectiva brodîn et curnîn nondum usquam reperi. VGl. fladun. 662) scil. uuirdit. 663) Mhd. wb. II. 1, 327[b]. 666) VGl. trempile. 668) scil. *niht*, unde genetivus pendet. 669) Förstemann, namenbuch I. 1293 affert nomen proprium Wigilo. 671) glossam ita, ut est, non intelligo; fortasse legendum est: underdeta. 672) G. Grimmius (de Athide p. 363) vocem ferh maxime in media usitatam esse Germania contendit. sed plurima occurrunt exempla in carminibus superioris Germaniae. cfr. Mhd. wb III. 302[b]. 673) VGl. nestila. 674) VGl. tobf. 676) cfr. Mhd. wb. II. 2, 787[a]; glossarium inferioris Germaniae apud Hoffm. Hor. Belg. VII. 35[a]: sweppe vel geisel flagellum. Ziemann s. v. vocabulum, exemplis non allatis, commemorat. 677) VGl. torsum. 680) l. runsoda sib, id quod in ipso fortasse codice est. 682) cfr. p. 6. 683) l. thom h. e. thoum. 684) glossa in margine est adiecta ad v. 489 'pectebat'. 685) l. mannelumer. ceteris locis in manaluomi, ut in gotico manags, manaseþs unum tantum n scriptum legimus, id quod compositionem admodum veterem esse ostendit. 687) puto hunc in modum vocem in codice exstare: sueuemlemo pro sueuelinemo (Mhd. wb. II. 2, 779[a]). 688) referenda est glossa ad v. 506 'torre'. 689) VGl. scidotun. 690) VGl. des ci heizas. 694) vocem h[a]nt, si quidem recte sese habet, illustrationi syllabarum -minus in 'comminus' inservire censeo. adjectivum gehende affert Mhd. wb.

I. 632[a]; anglos. gehende prope gramm. III. 269. 696) cfr. spiramenta atinzuhte gl. Sel. 6, 110.

702—4) adiectae sunt hae glossae voci 'reserat' 613; item 715 affixum est vocabulo 'toracas' 633. 705) de priore voce cfr. Mhd. wb. III. 288[b], J. Grimm. d. wb. III. 1412. VGl. furptun. 707) VGl. uuaztun. 708) fortasse spectat ad 'arvina' 627. 716) l. beinberegun. 717) VGl. heripouchan. 718) l. suertstap, qua voce utuntur VGl. hoc in versu pro 'mucrone'. 722) Serv. ad v. 684: quidam dux magnus Sabinos de suis locis *elicuit* et habitare secum fecit saxosis in montibus. 723) VGl. plauues. 724) VGl. zuhalinc. duce hac forma scribendum esse puto: snurizuheling. 728) scil. scilt. 731—32) utraque glossa redit 779/80, ubi rectius vocabulum 'nec' omissum est. sed quo et hoc et illo loco pertineat, investigare mihi non contigit. 734) VGl. zistoupten. 736) VGl. rocho. 737) VGl. sumpri. 740) Graffius IV. 480 non affert simplex; apud Schmellerum II. 323 significat cherunga damni reparationem; Mhd. wb. I. 799[a] nostram hanc vocis vim ita agnoscit, ut exempla omittat. 741) ipse scriba vocem correxit, ut esset legendum herduom. 742) prior glossa est, opinor, ersuo*h*da; posterioris causa cfr. Graff. I. 868: uuiniscaffender pactus, mercatus, et glos:. S. Petrinas (Mone V. (1836) p. 231): pactus uuiniscaffender. 743) Serv. ad 153: *paterna* in eo *lineamenta* cognoscens. ex posteriore glossa 'gelouethe' nihil sani elicere potui. 744) VGl. mazaltrinemo. ita etiam nostro loco legendum esse credo: mazzaldrinemo. 747) l. ungenundan. 749) codicis, qui hanc sequentemque glossam in margine annotatam praebet, lectionem 'nite*a*s' in textu correxi. 751) cfr. molaris mulenstein Germ. IX. p. 25, 72. 755) Graffius VI. 575 compositum affert: ubarschrecchare. 758) Mhd. wb. I. 740[a]. 759) Serv. ad v. 343: sub monte Palatino est quaedam spelunca, in qua de *capro* luebatur..... nonnulli propter sterilitatem hoc sacrum dicunt a Romulo constitutum ideoque et puellae de loro *capri* caeduntur. 763) VGl. uuichiline. 765) gifiolotemo. 768) VGl. uuntun tuondaz. 770) Graffius IV. 738 proponit fasthabig tenax; Diefenbach l. c. p. 577[b] vasthaltende. cfr Parz. 114, 14 unt bin ein habendiu zange mînen zorn gein einem wîbe. 771) fortasse scribendum est: eruuere*n*e (Graff. I. 944). 776) VGl. daegonod. 777) VGl. uuirt. 779—80) vide ad 731/2. addo vocem quidem 'indiges' toto libro octavo non exstare, inveniri vero v. 314 'indigenae'. 781) 'praecipuum' semel occurrit v. 177. 782) VGl. girit. 784—85) ínscius apud Vergilium est v. 627. cfr. vero, quae Serv. annotat ad 597: Agylla civitas est Tusciae ex conditore appellata, cui ex *inscientia* (al. exscitia) Romana aliud est inditum nomen; Mhd. wb. III. 789[b] et 791[b]. 791) l. loccon. 795) Mhd. wb. II. 2, 689[b]. 796) adde ad Graff. V. 457: gl. in Prud. ap. Haupt. X. 371 pila tart; gl. in Vergil. Monac. Am. 305 et 21562 (Aen. V. 307) spicula darta; boreale darađr Atlakv. 4, 14; Nialss. p. 277. cfr. praeterea Grimm d. wb. II. 769. J. H. Voss, qui 'Volscosque verutos' Georg. II. 168 ita vertit, ut dicat: 'dardenschwingende Volsker' hanc vocem ex Frischii lexico prompsisse videtur. 797) h. e. mit heimisgemo. 798) glossam non intelligo; coniicio scribendum esse bfdfnhblp h. e. bêdenhalp.

801) VGl. geuuorit uuerdan. 804) Serv. ad v. 724: aut discinctos dixit, inhabiles miliciae. 806) VGl. ro[un]sun. 818) pertinet glossa ad. v. 109:

'taedas'. 819) Mhd. wb. III. 451 b praebet: widerweckunge resuscitatio. 828) videtur forma debilis esse adiectivi ger, ita ut totum versum in hunc modum intellexerit glossator: ego, qui id solum cupiens (gero) sum, mihi patrem restitui. 836) cfr. Mhd. wb. II. 2, 452 a. 837) l. reitrittil. 838) Mhd. wb. I. 923 a. 840) adiectivum, non adverbium est apud Graffium IV. 743. 842) scil. ros. 846) cfr. p. 8. 848) VGl. cherun. 850) eodem spectare et hanc glossam et 856, persuasum habeo; cumque glossa 850 in margine posita sit versus 382, fortasse ad 'horrida', quae vox ibi occurrit, referenda est. 852) Serv. ad v. 360: Romulus moriens *nepoti suo cognomini* haec reliquit. 854) Mhd. wb. I. 229 b; Frommann, dialecti Germ. IV. 295 b: collus vierstpawn. 863) VGl. uuarpta. 864) minus debilem formam statuendam quam scribendum esse 'zuolouft' arbitror 867) l. spknnilxn. 868) pertinet ad vocem 'radii' v. 476. cfr. Mhd. wb. III. 751 a. 875) l. tuchkl. glossa spectat ad 'veste' 488. 881) wal, cum plerumque neutrum sequatur genus, subinde masculinam formam sibi induit. vide Mhd. wb. III. 466 a et b. nostro loco etiam femininum potest esse. cfr. Mhd. wb. III. 466 b. 884) VGl. intuichun. 888) VGl. rizda. 893) Mhd. wb. II. 1, 387 b. apud Graffium hoc adverbium eliciendum esse puto ex ea, quam affert (II. 1113) forma: niunus nuper Prud. 1.

903) forsitan legendum sit piepha cfr. gramm. III. 468. 904) l. stichkt. 907) VGl. laazt, amenta (acc. pl.) quam ob rem Graffius (II. 316) huic substantivo temere neutrum genus attribuit. adde gl. in Prud. (Haupt. X. 372) amento lazze. 911) VGl. uuagun. 916) VGl. girusti. 921) cfr. VGl. Ge. IV. 84: obnixus ingagan spirderender. 922) l. uuenichun. 927) fortasse prior vox cohaeret cum 'setit, censet' gl. Jun. C. p. 238 Nyerup, quamquam dentales non conveniunt. 929) Serv. ad v. 18: Titianus et *Calvus*, qui themata omnia de Vergilio elicuerunt. 934) VGl. unzi. 943) l. bogeuuoder.

VII) gloss. ad Heinr. summ. Germ. IX. p. 20, 24: grac krichel. IX) l. eleuiz. XXIV) nec latina nec theodisca vox mihi aliunde nota est. XXIX) ansila vel ansla legendum est. XXX) codex: hiber. XXXI) D. Cange I. 693 a s. v. bitriscus affert ex A. SS. Jun. III. 356 a: 'avicula perexigua quae vitriscus appellatur'. ad quod annotavit Henschelius: 'bitriscus fortassis contracte pro Bitoriscus, sed Bitorius Cangio aliisque est ardea. Papias: Bitriscus genus avis. bitorius Gl. Aelfrici, Saxonibus est werna'. gl. anglos. apud Mone, quellen I. p. 314 b: bitorius wrænna (anglice wren). Bosworth, dictionary p. 95 c: wrenna parrax, regulus. gl. Jun. D. p. 269: petriscus cunenglen. cfr. Graff. IV. 444: kuning pitrisculus. itaque uurendo est ea avis, quam nos dicimus 'zaunkönig'. — de ceteris latinae vocis formis vide Diefenbach l. c. p. 413 c. XXXIII) quid haec vox sibi velit, nescio, cum de meisa vix possit cogitari. XXXIV) l. urhrint. XXXVI) heigro? XLI) gl. Jun. D. p. 269: vespa et crubro (sic) horneiz. quod vocabulum femininum genus sequens aliis locis non reperi. XLVII) l. speht. LI) l. Papila. LIII) Graffius (VI. 540) scaraleia, Nemnich vero l. c. p. 497 utramque vocem affert: scharbcy salvia officinalis; scharley: a) salvia sclarea. b) inula, oculus Christi. c) borago. d) serratula. LVIII) l. lupistekila. LXII) Pulei? Graff. III. 332. LXIV) gl. Saxon. ap. Mone quellen I. 283 a, gl. Jun. M.

THESES.

I.

Conradi clerici in carmine, quod vocatur 'Ruolandes liet' p. 253, 24 scribo: dâ wâren *mêdiske* môre, harte wunderlîche stôre. (codex: meiske; mhd. wb. II, 1, 111[b]: meiste).

II.

Quae in prosa oratione Eddico de Brynhilda fragmento affixa commemoratur Guđrûnarkviđa in forna, nostra eius nominis est secunda.

III.

Regula, in Pfeifferi Germania IX. 289 proposita, quae quodcunque monumentum Theodiscum mixta utitur dialecto, apographum, non originale habendum esse jubet, unoquoque loco adhiberi nequit.

IV.

Quo tempore Taciti Germania conscripta sit, ex ipsius libri capite XXXVII cognoscitur.

V.

Apud Platonem idea boni non est ipse Deus.